

Corte leeringhe uut den scrifturen d[er] heylicher leeraers

<https://hdl.handle.net/1874/461545>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

doekerkijns gewōden leggēde in dē
cribbē. **E**n haestelic quā daer eē gro-
te menichte des hemelschē heers dē
is dē enghelen. louēde god en leggē-
de **Gloria in excelsis deo** **Et in terra**
pax hoib⁹ bone voluntatis Dat al
so veel beduyt. **E**n inder aerden vze-
de den mensche die daer sijn vā goe-
dē wille. **E**n in ghedachtenis vā diē
so volghet dat choer op des priet-
ters woerde. **V**rede den mensche in dē
aerdē. **x.** **E**n die herderen quamē en
vondē mariā en ioseph en dē kintde-
kijn legghēde in dē cribbē in alre ma-
nieren als hem vanden enghel ghe-
seit was. **E**nde na dien dat si dat kint
dekijn oetmoedelic a⁹beedt hadden

24
so ghinghen si wedi om tot hore sca-
pen louende god en god glorificerē
de mit groter eerwaerdich⁹ in al dē
gheen dat si gesien en ghehoert had-
den. **E**n als men dā dit singet suldi v-
latē dūcken dat die enghel dē boot-
scapt dat ihs ons verlosser geboren
is die dē gesont mach makē van on-
sen sondē die oec so goedertieren is
als alle die enghelen betugē dat hy
dē mensche vrede beloeft die vā goe-
den wille sijn. **E**nde daer om al en
moechdi geen swaer peniteucie dōē
noch tottē hoechste graet dē doerhdē
niet comē pijn v nochtas altijt goe-
de wille en begeerte daer toe te heb-
ben. **E**n als die herderē dedē so gaet

Rariora

**F. oct.
1734**

Cm

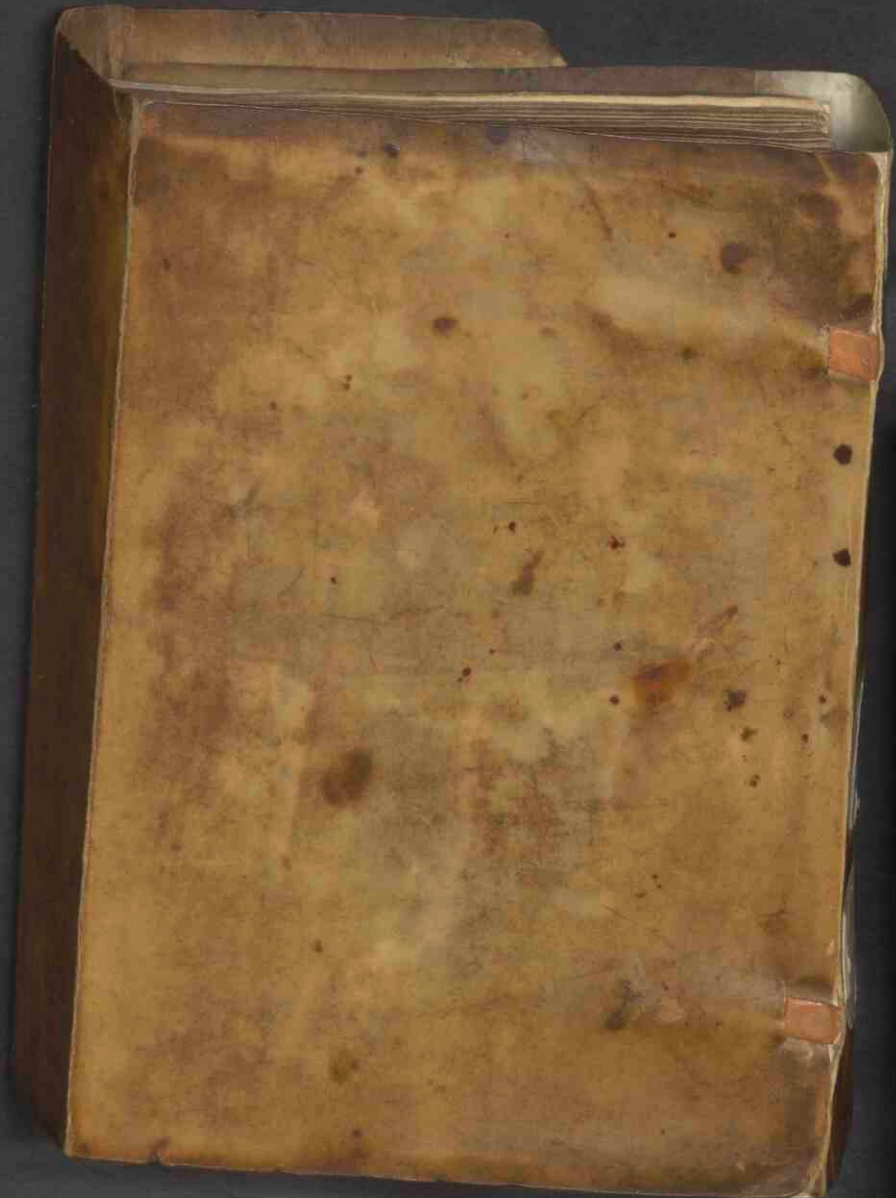
Cm

Cm

Cm

Rariora

F. oct.
1734

481. Leeri

da,

Typ

CA

Uit

Utre

geb.

est crucifixus : Cum ex
sit impietas tanto ante
ribus propheticus sit ser
g tempiterarum dispo
referatur . apud quem
futura iam facta sunt

692. Simon van

missen.

brudegor

auteur v

40 min.

Type 2. —

(2e suppl.).

Op het laa

Utrecht: ee

Typen 15, 16, 17. — H

Samengeb. met nr. 612

689. Sermones quattuor

Goes 21 Juni [14]

Typen 3, 4. — HMT

141 (48) b 1, 2. — CA

Over den schrijver zie

in de Athenaeumbiblio

en 379. — In den cata

481. **Leeringhe** (Corte) wt der scrifturen der heyliger leeraers. [Gouda, Ger. Leeu c. 1482]. 8o. F. 8o. 17341

Type 2. — Houtsn. bl. 62b (Mis van S. Gregorius). — HMT 67 (52) 2. — CA 1089a (2de suppl.). — C II 3529.

Uit het Karthuizerklooster te Utrecht. — Geschenk van de gemeente Utrecht in 1882. — In slappen perkamenten band met overslag. — Samen- geb. met nr. 692.

692. **Simon van Venlo**, Devote oefening ende bedudenis der missen. [Acc.] Een devote vermaninghe des soeten brudegoms der zielen tot een yeghelike devote siel [door den auteur van Corte leeringhe]. [Gouda, Ger. Leeu c. 1482]. 4o min. F. 8o. 17342

Type 2. — HMT 67 (52) 2. — B. p. 488. — C II 5465. — CA 1551a (2e suppl.).

Op het laatste bl. is het merk geteekend van het Regulierenklooster te Utrecht: een door twee pijlen doorboord hart. — Samengeb. met nr. 481.

est crucifixus : Cum ergo omnia que in Xpo iudaea ada-
sit impietas tanto ante p̄dicta sunt : ut non tam de presen-
tibus propheticus sit sermo contextus : quod aliud nobis
q̄ sempiternarum dispositionum dei incommutabilis or-
dine reuelatur . apud quem et discernenda iam diiudicata
futura iam facta sunt : Cum enim et qualitates nos

Typen 15, 16, 17. — H* 12399. — Pr. 2390.

Samengeb. met nr. 612.

689. **Sermones** quattuor novissimorum. Antwerpen, Mt. van d
Goes 21 Junii [14]87. 4o min. E. 4o. 11

Typen 3, 4. — HMT 101 (48) b, d. — Rubr. α. — Drukkersmerken H
141 (48) b 1, 2. — CA* 1537. — C II 5405. — Pr. 9415.

Over den schrijver zie M. E. Kronenberg, Catalogus van de incunabe
in de Athenaeumbibliotheek te Deventer (1917). — Samengeb. met nr.
en 379. — In den catalogus van 1608.

56
In 8:1734
Om onsen lieue heer deuotelic te
dienen suldi v seluen hier na pinē te
regieren en te oefenen alsoe veer alst
v moghelic en noot is a's ghi in des-
sen boeckijn bescreuen sult vinden

Der eren der heyligher
dieuoudicheyt ede di
onuerscheydenre een-
heyt des vaders ende
des soens . en des heyl-
ighen gheestes . En tot stichticheyt
ende tot salicheit alre geeder kerste
menschen . soe heb ick arme sondaer
onghenoeemt dese nauolghede corte
leeringhe wt den scrifturen di heyligher
leeraers en niet wt mijns selfs
beuoelen . simpellic en cortelic bide ge

1
Let op dat die simpele menschen dye
gheen hoghe dinghen begripē en kō
nen hier wt leren en wete moghen
hoe si hem hebben sellen om gode te
behaghen. **O**ec so bid ic allen dē ge
nen die het weten dz si in mijnre sim
pelheit niet ontsicht en werden mer
dat sijn verbeterē en corrigerē daer
ic qualic beuoel en gescreuē heb. **E**n
wāt alle mijn raet is dat spiegel al
re volmaectheit in xpm altyt in di
herten te draghē en hē als een bōde
kijn vā mirrē altyt tusschen oñe bor
sten te legghē. **S**o mach hē een yghe
lic goet mensche ten seuer tīdē vā den
daghe aldus in dē leuē oñs liefs herē
oefenē en spieghelē als hier na ghe

screeuen haet

Dit sijn sommighe pūten vā ōs
heren leuē die ghy ouerdencken selt
inden leuen gheriden vāden daghe
Eerst van ons heren leuē Daer nae
vā sijn bitter lide Eñ ten laetsten vā
sijne glorificeringhe nader doot

O **metten tijt**. suldi dēc
ken dat ons lieue heer ge
boren wort in groter ar
moede ende ellende. **T**e
metten tijt wort hi ghevanghen en
voer annas en nae tot apphas ghe
brocht en daer alle d. . . nacht ghe
slaghen en iammerlic bespottet **T**e
mette tijt verrees hi oec vāder doot
en openbaerde hē mit groter vroech

den sijnre lieuer moeder

Te primtijt wort ihesus aen ghebedet vanden herderen indē czibbē. **Te prīm tijt** wort hi ghelept voer pilatus en vā daer tot herodes daer hy in een myt cleet bespottet wort als een dwaes en alsoe wedi tot pplat gebrocht **Te prīm tijt** opēbaerde hi maria magdalene doē hi vresē was

Te terti tijt wort ihesus van sijnre moeder indē tempel presenteert en van symeon ontfanghen **Te tertiē tijt** wort hy ghegheeselt ende myt doornen ghecroent ende alsoe deerliken voer den ioden gebrocht **Te terti tijt** sende hy sinē heplighen gheest sinen iongherē opten pinxter dach.

De sexte tijt sat onse heer moede vā
den weghe optē boornput en bekeer
de vānt vroukijn te drinckē **Te sex**
te tijt droech hy sijn cruus en wort
daer an ghenaghelt **Te sexte tijt** be
ruspede hi sijn iōgerē dz si so traech
warē in te gelouē sijn verrisenis op
sijn hemeluaerts dach en at mit hē

De noen tijt wort onse heer ghetrāl
figureert opten berch van thabor.

Te noen tijt sterf hi dē bitterē doot
Te noen tijt soe voer hi ten hemel

De vesp tijt gaf onse heer ons sijn
lichaem tot eenre spise ende sijn hei
lighe bloet tot enen dranc inden lel
tē auontmael **Te vespertijt** wort hi
vādē cruce gedaē **Te vespertijt** opē

baerde hi hem sijn twee iongheten
opten paeldach gaende in emaus

Te compleet tijt ginc ons lieue heer
int hoefkijn anden berch vā oliuetē

Te cōpleet tijt wort hi indē graue
geleit Te cōpleet tijt opēbaerde hy

sijn iōgherē sittende mit beslotē do-
rē optē heplighen paeldach doet la-

et was **O**pt suldi cort of lanc luttel
of veel na diē dat v den tijt gebuerē

mach ouer dēckē **E**n na dien datter
v die gracie goods toe helpē wil **E**n

ist dz ghys niet so wel of so vuerich
lic doe en moecht als gy gaerne doe

sout en alst wel noot waer en pfite-
lic uwer zielen daer en suldi v n z alte

leer i bedrouē noch vworpe mergod

bloden dat hi v cranche vermoghē
goedertierlic ontfāgen wil. En hoe
wel dat ghi daer n̄ toe verbōdē en
lijt volmaect in dese pūte of indē na
uolghenden leringen te wese noch
tans si di een deel verbōden v te py
nē in desen en in die nauolgende pū
ten volmaect te worden. ende alre
meest gheestelike menschen

Iden eersten en bouen al
lief kint goods want gy
bider gracen ons liefs
heren v leuē gaern betē
rē sout en een doechdelic leuē gaern
aen nemē sout. Om vast in dese goe
dē opset te bliuē en daer in voert te
gaen sof moetti v zeer nau wachten

4
van vser merkeliken punten

En eersten dat ghi diē goedē wil
le en die eerste puericheit die gi hadt
doen ghi eerst begont god te dienen
nimmermeer en vergheet mer altyt
voer ogē hebt en dien in v n z en laet
vercouwen wāt ghi god daer in n z
luttel vertoern en sout **A**ls die ge
ne dede daer hem onse lieue heer of
beclaget inden boec der heymeliker
verholentheyden segghende **I**c heb
een weynich teghens dy als datstu
dijn eerste myne after ghelatē hebst
wes ghedachtich waen du comen
bist ende doch penitencie ende dye
eerste wercken. **D**a laet ghi v eerste
myne achter hoeneer ghi intbeghin

vuerich sijt en̄ punich en̄ bereyt tot
allē doechdē en̄ naemaels lau ende
traech wort tot allē doechdē en̄ tot
lichtuaerdicheyt en̄ tot sōdē vlitich
en̄ gheneyghet dienēde alleē god na
v selfs goet dūckē en̄ niet na sinē lie
uen wil **E**nde hier om beual god dē
kijnderē vā ysraēl dat si diendach ge
dencken souden en̄ niet verghetē in
den welken dz si ghegaen warē wt
egiptē **A**lso suldi oec altoes des goe
den wils en̄ der eerster vuericheit ge
dencken inden welken ghy eerst be
st ont gode te dienē op dat ghi altijt
daer by bliuen moecht **W**ant dz os
god wt egipten dat is vter duyster
nisse des sondighen leuēs gheroepē

45
heeft en op goede weghe nadē lāde
vā beloefte dat is optē rechtē wech
des ewichs leuē ghelet heeft dz en
staet v noch mi nyimmermeer te ver
gheten **H**et vraghede eens enē goe
den heylighen vader een ander ope
de werelt laten woude en cen gheel
relic leuen lepen woude hoe dat hy
leuen soude **H**i antwoerde ende sey
de **S**icq altijt hoe datstu des eerste
daechs waerst ende alsoe leeft alto
es wild i v selven wel besien **I**c sozch
ghi vinden selt dz ghy meer achter
waert dan voerwaert ghegaen sijt
Wat anderde daer ghy v voer
wachten moet is • dat ghi ope qua
de exempelen der tragher onachtes

mer en sondigher menschen niet aen
en siet om na te volghen **A**ls sōmp=
ghe traghe en onwillige menschen
doen siende dat ander luden traech
sijn tottē dienst goods leui en ledich
houaerdich en rebel en met anderen
sonden belmet segghen si in hem sel
uen. **D**oen ander luden dat waer
om en moet icr niet doen **O**ch leydē
leyder dat wi weel bereider sijn der
gheenre exemplen nae te volgē dye
in sonden leuen dan die goede exem
plen ons lief heren ihū xpī ende sijn
re ghebenedider heylighen **A**ld9 en
moet ghy nyet doen mer pūnt v der
gheenre exempelen nae te volghen
die v informeren en leeren hoe ghy

6
gode voldoe mocht voer uwē lōden
en sijn ewighe leuen ouer mits den
doechdē moecht verrighen **D**ie een
boec scriuē wil die soect gaern eē go
et gerecht boec nae te scriuē en nyet
een quaet oncorrect boeck **E**nde die
ouer wech gaet die en vzaecht nadē
wech niet den ghenen die den wech
niet en wetē mer dpe den wech wel
wetē en dicwyl ghegaen hebbē wat
wildi die gheen nae volgen tot wel
ker herberch ghy niet gaern comen
en sout * **V**olcht dpe gheen vanden
welken en metten welkē ghi gaern
gheherbercht en geloent sout welē
Dat derde daer ghy v voer wachtē
moet is dat ghi niemāts werkē ver

metelic of dwaelllic en oerdelt alre-
meest als ghi nyet en weet wt wat
meninghe of bi wat saken dz si ghe-
scien **R**eden is **A**lso als wi niemāts
ghedachten en weten. alsoe en wetē
wi oec niemāts meninghe **D**aer en
liet kint wildi een gherust herte heb-
ben ende god noch die ludē nyet ver-
toeruen **W**at mē enichsijns ontsul-
dighen mach. dat pūnt v ten besten
te keeren ende met goeden oghen al-
tijt aen te sien. **O**ch leyder hoe dick
wort een dinc qualic gheoerdelt en
ten archsten ghekeert dat nochtans
in hem seluen nyet quaet en is. **E**n
het is dicwyl grote sonde in dien dz
wi ons onderwinnē en vermetē die

7
heymelicheyde der herten te weten
dz alleen gode beuolen is **H**ier moet
gi v zeer voer wachtē wāt god ver-
henct dz sōwilē alsulike dwase ver-
metel oordelers indē seluē of in meer
re ghebrekē vallen op dat si bi hoer
sels cranchept mogen lerē nyemāt
lichtelic te oerdelen mer medeliden
mitten cranchē te hebbē. **W**āt ons
lieue heer seit **E**n wilt niemāt ver-
oerdelen op dz gi niet veroerdelt en
wozt **I**n wat oerdel dz gi enē āderē
voerdelst daer suldi mede veroerdelt
wordē ymer al siedi yemāt opēbaer
lic in sonden vallen nochtans en ver-
oerdesten nyet mer bidt daer voer
ende hebt medeliden met hem ende

wacht v dz v des ghehijcx niet en ge
boer Als die goede vader dede daer
men of leest dat doen hy hoerde dat
een ander in sonden gheualen was
wert hi screpende en leyde **H**udē is
hi gheualen ende morghen mach ic
vallen **D**at vierde daer ghi v oeck
voer wachten moet is dat ghi ouer
mits der opcomēd tribulaciē tēpta
cien druc liden. vsprec en wedispoet
v nyet en laet af trecken verleyden
verdrieten of veriaghen vādē wech
der doechden mer denct altyt dz do
en ghi bestont god te dienen dat gy
enē stryft aen nazmt teghens dē du
uel teghens der werelt en teghens
den vleysch **E**n daer om also als die

gheen die ten stride gaen menighen
 nach ende eē bebloet hooft wachtē
 de sijn also moet ghi veel tribulaciē
 ende temptaciē xc. lidē suldi victori
 van uwen vyanden crighen en met
 xpm uwen coninc ewelic regnieren
 die selue most liden en also gaen in
 sijne glozien. **L**aet v altyt duncken
 dat ghy hem voer uwen oghen siet
 segghende tot v **W**eest my ghetrou
 mijn lieue kint tot inder doot toe ic
 sal di gheuen die croon des leuens

Van vierahande temptacie

Oaer sijn vierahande temptaciē
 Wy worden tempteert vāden
 vleysch vander werelt. vāden duuel
 ende van god **V**anden vleysch wordē

wi twelſhns anghenochte of het be
gheert en raet os tot quaet als hoe
neer wi met oncuylheit met gullich
ept en wellust des vleysch tempte
ert worden. **O**f het trect ons vanden
doechden als hoeneert vleysch alsoe
verweēt is dattet hē othiet penitēcie
te doen en inder doechdē hē te oefe
nē als wi leyder daghelicx beuindē.
En al ist dz ghi v laet duncken dz os
die duuel dz quade raet en die doech
de in ons belettet nochtās so hebbē
wi die materie deser tēptaciē in ons
Ja al warē daer geen duuelen noch
tās soude ons onse quade begheerte
totte sōdē neighen en oec alheel trec
hē tottē sōdē woude wi cōsēt daer

b i

toe gheue **T**is al in ons dat wi son-
dighen **O**ns ghedachten ende die be-
gheerten der herten onse wille ende
die leden ons lichaems sijn instrumē-
ten dye ons onse scepper gheghuen
heeft mede te verdienen • of te mis-
dienen daer wi dat ewighe leuen of
die ewighe verdoemenis mede wer-
uen moghen **E**nde want v dye du-
uel nyet dwinghen en mach totten
sonden noch mit cracht en ghewelt
ouerualle so suldi v lieue kint wach-
ten dat ghi v wapenen die v god ge-
gheuen heeft om den duuel te wed-
staen den duuel nyet en leuert of en
leent v te beuechten **T**eghens uwe
danc en mach hi v nyet verwinnen

gheeft v niet ghewōnen mer vecht
ende strijt vromelic **N**ee mt v wē hei
lighen enghel te baten . en gheeft v
naerstelic tot uwen ghebede en wēd
staet den duuel en hi sal van v vlyen
Ghi en sijt te argher nyet al wordy
tempteert want naden strijt coemt
die victorie nader victorie coemt die
crone als daer staet gescreuē **S**alich
is die mā die temptaciē līt wāt als
hi gheproeft is **H**e sal hi ontfāghen
die croen des leuens die god beloeft
heeft den ghenen die hem lief hebbē
Daer om mīn lief kynt staet altyt
op v horde ende en gheloeft des du
uels raet noch sijn ingheuen niet di
en altquaet dat hi v doen mach niet

en dunct te wesen voer dz hi v brēc
inder hellen gront **H**oeneer hy v in
sent en raet tot quaden ghedachten
tot quaden woordē tot quadē werc
kē wat scijnt hi āders te segghē dan
Ic en mach v nyet deren ic en hebbe
waer mede **L**eent mi v wapen daer
ic v mede dodē mach of ter doot toe
wonden mach **L**eent my v herte tot
quaden ghedachten en tot quadē be
gheerten v tonghe tot quadē woordē
v handē ende v ander leden tot
quaden sondyghen wercken om v
ter doot toe te wōdē die g̃cie goods
te verliessen ende der gloriē goods
ondeelachtich te maken **D**ie we
relt te mpteert os oec twēfins **O**f fl

biet ende offert ons alsulke dyngen
daer si ons mede trecket ende locket
tot hoerre mynnen als eer ryckdom.
wellust ghenoecht des leuens curio
sicheit der clederen. ende der ander
dinghen **L**of prijs gunst en behaghē
der menschen mynne der sterfeliker
creatures en deser ghelyc daer nyet
dā droch ende bitterheyt in en is en
ten vtersten dicwyl verdoemenis di
zielen **W**ant lief kint goods als ghyt
al wel bedenckē wilt ist v niet meer
re ere ende glorie een kynt des al
machtighen goods. ymmer een bru
yt des ouersten conincx te sijn. dan
een kint deser sondigher bedroef
der werelt. **I**a dat meer is dan den

b iij

keysler van romē ghetrouwt te hebbē
Och och dat gi vald⁹ laet bedriegē
van deser bedriechliker werelt en n^z
lieuer en hebt die rikē ghenoechlikē
scoenē soetē wilen goeden vriendel^{ik}
ken almachtighen ewigen onsterfe
liken salighen en trouwē brudegō
uwer zielen mit ganser m^ynē an te
hanghen die v niet bedriegē noch af
ter latē en sal hoeneer gi der werelt
begheue moet en die werelt en al dz
inder werelt is v begheue ende late
sal **W**aer om en laet ghi die werelt
niet eer si v laet. **S**nijt of m^yn lief
kint alle curioesheyt en al datf we
relt behaechlic is het moet sy vzoech
of alte spad² het is al vā b^ynē dat v

brudegō in v soect en dz hē behaecht
Ghi en moecht der werelt n̄ beha=
gē en god kiest n̄ en deelt wildi der
werelt behagē so moeti gode mischa
ghē **E**n wildi een vziendinne goods
wesen so moeti der werelt genoech
te latē en hatē **W**tuercozē k̄it goods
besint v wel en bekēt mittē p̄pheet
dattet v goet is en salich uwē heer
uwē brudegō an te cleuē uwē hoop
uwē troest in hem te setten **E**n i nie
māt āders bouē hē **D**ie werelt tēp=
teert ons oec leggende ōs voer r ogē
en veruarende ons of dreygēde mit
ter p̄secucien diemē ons doen sal dz
wi verstoote verscouē en ongeacht
of v̄smaet sullē wese vā allē mēschē

als wi daghelicx sien dz die vriende
goods vāden kinderen deser werelt
vertredē wordē **A**ls hē die soete heer
te voren seide **I**n die werelt suldi ver-
druct worden mer in mi suldi vrede
hebbē. **I**st dz v die werelt haet weet
dz si mi ghehaet heeft eer si v gehaet
heeft hebbē si mi veruolghet so sullē
si v oec veruolghen **D**ērt al om wat
mochdi beter en meerre te sijn uwer
ewiger salicheyt hebbē dā vādē qua-
den menschen veruolcht te sijn der
werelt onghelijc te sijn en uwē heer
daer in ghelijc te sijn **G**hi en sijt niet
beter dā hi en is en alle sijn lieue he-
ligen **B**edroeft v dan niet mer ver-
bljft v dz gys waerdich sijt o dē naē

ih̄s laster en̄ verdriet te liden **H**i salu
die tranen soe vriendelijc of wassen
ende dit liden dz cleyen is met so gro
ter glozen lonen **Och** och diet cōde
besinnen die waer w̄ys **Vanden**
temptacie des duuels en̄ vāden seuē
trappen ter hellen waert

Die duuel tempteert ons oec en̄
sondlinge mit wāhopē of mis
troesticheyt en̄ mitten geest der blas
phemiē als god te versmadē en̄ god
en̄ sijn eyghen salicheyt te haten **En̄**
om den mensch te bet hier toe te bze
ghen so neemt hi dat vleyschen̄ die
ghenoechte der werelt waer hi kan
en̄ mach te baten en̄ al daer die men
sche meest toe gheneycht is en̄ p̄gn̄t

hē n̄ teenē mael mer allēkē trappē
nederwaert te treckē tottē afgront
d̄ sonden en̄ ten lesten tottē afgront
d̄ hellē. **D**ie eerste trap ter hellen-
waert is d̄z eē mensch leeft na sijnre
vleyschelicheit. **D**ie duuel weet wel
d̄z die mensch zeer geneycht is sinen
vlees sinē eelsch te geuen. **E**n̄ d̄z hi vā
god veroerdelt wort mittē oerdeldi
blintheit hoeneer hi nad̄ vleyschelic
heit leeft so verliest hi d̄z recht oghe
sijnre zielē d̄z is sijn vuerige m̄pne en̄
begeerte tot godewaert en̄ d̄z lucht
oge d̄z is sijn verstāt wort verdupst-
tert also dat hi noch m̄pne tot god
noch verstāt vā god en heeft. **E**n̄ da
er ō arbeit hi eerst ō dē mēsch aldus

te verblidē op dz hi hē dā te bet brē-
gen mach vā sonden tot sondē. **H**ier
hebben wi een schoē figuer of in sāp
son dien doen hi na sijnre vleischelic
heit leefde metter schoenre vrouwē
dalida en hoer te kēnē gaf dz sijn sterc
heit in sinen haer was hem thaer of
scoer en leuerden inden handē sijnre
viāden die hem metten eerste sijn ogē
wt staken en doen hem leyden daer
si wouden en mit hem dedē dz si doe
wouden. **B**esiet nu lief kint hoe soze
helic dattet is naden vlees te leuē en
deser inwēdiger ogen beroeft te we
sē wāttet eē bereitsel is o te comē tot
ten afgront der sōden en der hellen
als gi hier na wel vinder selt. **E**n daer

o waerscuut ons die heilige apostel
wel seggēde **I**st dz ghi vādē vleysch
leeft den ewighen doot suldi steruē;
Och och of si smaecten en verstonde
ende dpe leste dinghen voersagē als
wat quād naelsmaec dz die vleysche
like ghenoechte heeft **H**er neen wat
is dpe sake anders · dan dat se hoer
boosheyt verblint heeft **Die ander**
trap is versmaetheit der penitencie
Also soet staet hē die ghenoecht des
vleysch en der werelt te vore · dat si
van gheenre penitencien en mogen
horen si en willen vastē noch wollē
gaen of ander penitencie doen · het
dunct hem al te veel en te swaet w
men hem hiet ymer si haten dicwyl

die gheen diele tot penitencie raden
het dūct hē alte vroech te wese si heb
ben hē seluen veel te lief. **E**n tē dūct
mighen wonder te sijn. si sijn ver
blint si en bekēnen hoer eygen doot
wondē niet si en willen niet gemeel
tert sijn si worpē plepsterē en bāden
om verre **N**u bekent des duuels list
ende bekiet sijn waer om **H**i weet dz
alsulke menschen so van god veroer
delt worden dat hem handen ende
voeten ghebonden worden als dye
gene was die sondi bzuloft cleet ghe
uonden wert die de coninck handen
ende voeten liet bindē **E**n worpē in
die ysterste duyfternis **O**ch lief kint
wat scarper oerdel is dat bidē voete

verstaetmē ider scrifture die begeer
ten biden hāden die wercken **I**st dā
niet qualic ghemaect als een mēsch
loe verduvelt is dat hi niet eē goede
begeerte en heeft noch eē goet werc
doē mach die hem profitelic mochtē
welen tottē ewighen leuē **O**ch hoe
luttel vintmer die waerdige vzych
ten d penitēcie doē wil **D**oet peni
tēcie castyt v seluē houtet vleysch **O**
d die voet het moet ymer sijn wāt
ōse lieue heer seyt **T**en si dat ghi pe
nitēcie doet alte samē suldi vergaen
Die derde trap is willens en wetens
geen goet te willen doē **A**lso heeftse
die duuel gebonden en also zeer vol
ghen si sinen raet dat si nyet alleen

gheen goet ghedoen en cōnē mer dz
si oec gheen goet doen en willen **S**i
en achtē noch die gracie goods diese
inwēdichlic vermaēt tottē doechdē
noch dat woeghē dī cōscienciē diese
achter waert trecket vādē sōdē mer
met hōzē vzien wille scepdē si hē vā
hōzen hemelsschen vadē wel wetende
dattet hem qualic becomen sal noch
tās kerē si hem dē rugghe en gheue
den duuel die hant en volghen hem
waer hi wil **E**n dan wort hi veroer
delt mettē oerdel daer die verlorē so
en mede veroerdelt was die alle sijn
goet verquiste en ouerbzacht leuēde
ōcuplic mettē vulē vrouwē die daer
nae tot alsulker armoedē quam dat

hi verken hoede en begheerde synen
bupck te versadē met tē dras di vupl
re verkenē mer niemāt en gaff hem
Ten is gheen wonder ten is gheen
onreden dz hi arm bloot en honghe
rich en verswaet is dpe sinē rikē mil
dē soetē hemelschē vād gelatē heeft
en sijn patrimonium soe scandalikē
verteert heeft **O**ch lief kint dz is ar
moede bouen armoede alre gracen
goods alre doechdē alre weldadē en
barmhertichedē beroeft te sijn **B**e
liet en beuoelt watter quaets ende
wenich verdziets na coemt dat een
mensch sijn oefeninge en āder doech
delike werken achter laet **D**ie vier
de trap is dat een mensch niet alles

die doechden laet en haet in hē seluē
mer oec belettet hindert en haet in ā
derē luden. **A**lheel mittē duuel aēspā
n de die in spyt vā god dye doechdē
en die salicheyt der menschen behin
dert si en moghen niet liden dz āder
luden beter sijn dan si. ymer si wou
dē dz si al warē als si sijn op dz hoer
boosheyt te minre scheen. **O**ch lief
hant wat heeft hem die almachtige
god al te beclaghē wat scarper ooz
del sal ouer allulcke mensche ghesci
en die hē dat niet en vzesen te verlie
sen dz hi soe langhe ghelocht heuet
en so duper ghecoft. **O**p desen trap
wordē si veroerdelt hier in deser tijt
daer die coninck saul mede voerdelt

die vā gode gelatē en vsmact of ver
worpen was **D**oen hi cley en oetmoe
dich was in sinē ogen doen was hy
vā god vcorē mer o synre ogehoer
samicheit wedspānicheit o dābaer
heit en ogetrouwicheit wert hi van
god vsmact **H**i benide dē goedē mā
d auid hi vuolcde en begeerden dic
wijt te doden hy dode dpe priesters
des herē hi beriet hē mittē duuel hy
liet dē heer dien vcorē had en daer o
wert hi vā god gelatē en vworpen
Ist nē reden dyle god laet en vsmact
die hē o sa cleynē genoecht latē en v
smadē **G**od en vworpt noch en laet
niemāt die hē nē eerst ē laet **O**ch liec
kēt dēet en vshint hoe quaet en hoe v

naerlic dz is vā god gelatē of vwor
pē te sijn nu in desen leuē of hier na
maels wāt die vā god gelatē is dpe
is dē eyschelikē duuelē beuolē. Die
dā leggē tot malkāderē **G**od heeftē
acht gelatē vuolchtē en vāctē wāt
niemāt en is diē wt olē hādē vloffe
mach **S**iet dat ghi v wacht dat ghi
in dier bloetghierigher woluē hādē
nzen roet d is quaet wt te comē **D**ie
vijfte trap is v smaetheit des ewich
leuēs **A**llo verre latē hē dees arme v
blide creaturē bzēgē vāden duuel en
vād genoechte des vleisch d werelt
vleiē dz si gode sijn ewich leuē wou
dē laten woude hile hier in deser ge
noechtē latē och lief kint wz dwaler

ontfinner mēſchen ſijn dz die deſd
teyn en dz oerſprong alre ghenoech
ten en weelden verſmadē voer ald
danigen vullen ſinckeden en vergā
keliken ghenoechte **H**en leit en tis
waer **H**oe luttel weet hi wat hi ver
lieſt die tijtlic goet voer ewich kieſt
En dan worden ſi veroerdelt mettē
oerdel der verſteentheyt en der ver
hardinghe met pharao den coninck
vā egiptē die in ſijnre boosheyt vera
ſteet was hoz wel dattē god plaech
de hien beterde hem niet **A**lſo iſt oec
mede met aldusdanigē mēſchē tē ba
et noch ſoete vermaninge noch ſcer
pe dreiginge noch plagē noch nagē
ſi bliuen in hore verſteentheit ſi doe

hoze si si volbrēgen hoer vleyscheli
ke myn recht of daer āders geen le
uē na desen leuen en waer also heel
verghetē si god Die seste trap is ver
smaetheit en onachtlaemheit di ewt
gher verdoemenis Het gheboert dz
wt inwēdighe getuych hoerre cōsci
enciē si wel beuoelē dz si also leuēde
kinderē di verdoemenis sijn so brēc
se die duuel tot alsulker boosheyt dz
si segghē en dencken wil mi god nē
die duuel sel mijn siel te lieuer nemē
God geef mijn ziel sprac eēs eē rech
ter dz vallēde euēl mach si dz vuer di
hellen soe wel niet lidē als een āder
ziel Och lief kint die also verre geco
men is dz hi sijn edel ziel nē meer en
c iij

achtz die wort dā veroerdelt mettē
oer del der mistroesticheit m̄ welkē
oerdel chaṡ veroerdelt was die sijn
sōdē meerre achte dā goods genade
Alsulcke mēschē settēt al op al si ge
uēt spul verlorē eert verlopen is si la
tēt seip seylē voer wīde en voer stro
em ten duueluolen waert an **A**ls die
poteestaet van Vanuen dede die eē bo
es mēsch was doē hi sach dat hi ster
uē most indē strijt tegēs dē geneuolē
hi en bat god n̄ō genade m̄ hi maec
te eē cort testamēt en seide **Dē** har
roech vā melanē geef ic m̄ goet m̄
lichaē dē geneuolen en m̄n ziel den
duuel **E**lc sach ot s̄ **D**ie seuēde trap
is dat d̄ye duuel enē so ver brenct d̄

hi god haet en sijn eyghen salicheit
het is hē leet dz god god is dz hi een
wreker di boesheit is dz hi rechtua-
erdich is **H**i woude wel dz god niet
en waer so mocht hi sōde doen son-
dē mātē weder seggē **A**lsulke luden
doen quaet sōder eynde sōder maet
sōder ghetal **H**i segghen dierwyl wt
recht boesheit besetē en veruult met
tē gheest der blasphemie **H**eb ic den
duuel met god te doen en āder dier
ghelike blasphemie die si spreke en
oec mettē werckē bewisen **A**ls eens
een riddē dede ryc vā goede grootvā
magē en schoē vā lichaē diē god dye
oersakē der sonden ontnā en maectē
malactsch **D**oe hi sach dz hi sijn qua

de gude leuē niet lepen en mocht wt
rechten haet gods. sprac hi en seide
God heeft mi eē schoē lichaē verdoz
uen en ic sal hem weder een scoē ziel
verderuē **E**n doen nam hi eē mes en
sneet hem seluen die keel of **E**n doe
wert hi veroerdelt mettē oerdel der
verdoemenis **E**n dat is dz leste oer
del daer si al mede veroerdelt wordē
die op dese trappē ghedurich bliuē
en niet weder en kederen eert leste
oerdel ghegeuē is **E**n dit is des du
uels list hier o arbept hi dz hi dē son
daer ald? veer mach brēgē **E**n wāt
die vleyschelike ghenoechte hier een
beghin of is so bidt die ppheet **B**e
dwict lieue heer m? uwer presē m?

vleys wāt ic seer gheueest heb voer
oerdelē. **G**hi sult zekerlic weten
liet kint al is een mensch optē seue
den trap gecomē also langhe als dz
leste oerdel ouer hē niet ghegeuē en
is so mach hi noch wederkeren ouer
mits dī graciē en dī barmherticheyt
goods als ic noch wel scriuen sel oft
god wil. **D**ie goedtierre god en tēp
tiert nyemāt tot quaet of tot son dē
wāt hien verblōt hē niet in yemāts
verdoemenis mer hy begheert alle
menschen te behouden en tot hī nisse
lijns heiligē naēs te comē. **R**ochtās
scijntet en heet also dat god yemāt
tempteert. **O**f hoeneer dat hīse cas
tijt en gheeselt met druc met lyden

met flectē met crāchedē en̄ mēt ver
lies des tȳtlicx goets en̄ dat hē hoer
goede faem en̄ naēvermindert of ge
nomē wort met ōrecht. **E**n̄ waer ō
verhent god dz voer waer tot hōzē
grotē p̄t̄t en̄ baet op dz si oūmits
lȳdsamicheit veel moghē verdienē
en̄ allē mēschē een exēpel d̄ doecheden
moghen wesen. **A**ls die heilighe mā
nē iob en̄ thobias warē of dz si hoer
raghewier hier mogē of leggē. **O**f tē
āderē mael op dz hīse proeuē mach i
sōmighen hardē oefeningē d̄ doech
dē also tempteerde god abrahā doe
hem gheboot dat hy sinē enigē soon
ysaac hē offerē soude vāden welckē
dat hē vā god belooft was dat xps

sonde vā hē gebozē worden. **E**n dat
daer o dz hi sijn grote gehoersamich
eit tonē soude en dye stantachticheyt
sijns geloefs pūē woude wāt hi ge
loefde dattē god wēd vāder doot eer
verweckē mocht dā n z gheschien en
soude dz hē god beloest hadde. **D**aer
o lief kint hoeneer v god lidē toe sēt
als voerscreuē is otfancz mit groē
dancbaerheyt en pūntet v oetmoe
delic ende verduldichlic te draghen
Wāt god v profijt v salicheyt v glo
rie ende v croen daer mede meent te
vermeerren. **I**c dat ghijt qualic neēt
en daer teghens murmureert ende
spertelt so verliedē v loē en gi moe
tet n ochtans liden tē lief of leet wīl

v god proeuē inden doechden weest
hē niet weder hozich mer gehoersaē
als eē goet kint sinē lieuē vad op dz
v god gebenedien mach met allen be
nedixien der soeticheit eū satē v wal
sen vā doechden in doechdē tot sijn
re gloriē eū allen mēschē tot goeden
exēpel **Ald** als voerscreuē is moech
di bekēnen hoe dat god alleen sijn
fijt soect **W**aer om dat wi sijn temp
taciē mʒ begheertē sullen ontfāgē
Dat vlees die werelt eū dien duuel
met alle hopen betozingen sullē wʒ
scuwen haten eū versaken **G**hi sult
oec weten lief kint dz ghi alle temp
taciē der houardien n idicheit toer
nicheit eū d traechheit mʒ grof naer

sticheyt moet wederstaen mer sōmi
ghe ād sonden als oncuysheit gulsic
heit ghiericheyt en dier ghelyc al ist
dz ghi daer oec teghens vechte moet
nochtās en moechdile nymmermeer
bet vwinē dā met scuwē en vliē **Ny**
mermeer en is die reynicheit sekerre
dā met ogelikē psonē met o te gaen
Daer om lief kint goods scuwet dz
gheselschap d mānen wildy vā binnē
en vā buten reyn bliuen en vā allen
menschen om besproken bliuē **Tē** is
niet goet noch geradē lang metten
serpentē sijn gheselschap te makē lich
teliker en bet abstinere wi vā lecke
re ende costeliken spisen en drāc en
oec vā oueruloedicheit als wise n

en hebben noch en sien noch en sma-
kenda als wise oueruloedelic hebbē
En daer om lief kint soe en dientet
v niet veel ter werlcap te gaen ende
v lichaem weeldichlic te voedē wāt
als sinte gregozius seit · als tlichat
leckerlic ghelpyt is en wel gevoet
soe staet die ocsupsheyt voer die dore
En die alle dic o gods wil ouergeeft
en willighe armoede verkiest die is
min metter giericheit becōmert dā
die veel goets heeft wāt die is altyt
besozcht hoe hyt houwē sal en weer
crighen mach **E**nde daer o lief doch-
ter staet niet na veel te hebben mer
arbeit alleen om een simpel noturft
ticheit en xpm ihm te besittē en mē

hem laet v ghenoeghen wāt paul⁹
seit **D**ie rīc willen worden die val-
len in veel tempracien en inden stric
des duuels. **E**n en laten hē met god
nī ghenoeghen **A**l seyntet dz die geel-
telike sonde als houer die nīdicheyt
toernicheit en traechheit en dier ghe-
lijc ouermits vlien en scuwē enē mē-
sche te min quellē o dat hī geen oer-
saek tot dien sonden en heeft noch
tans als si een oersaec inden mensch
vinden. pleghen si den mensch alsoe
veel te meer te quellen en ondē te wor-
pen **R**echt als een leeu die lange ghe-
bonden heeft ghelegghen als si ocbō-
den is en wtghelatē is so brieft si en
toont hoer selheit alsoe veel te meer

Waer om als voerscreuē is dat mē
daer teghens striden moet **T**ēptaciē
die ons die duuel inbrenct teghē sde
kersten gheloue of vāden gheest der
blasphemien en dier gelijc die en mo
ghen wi i noch scuwē noch vliē noch
niet weder staē of verwīnē **W**āt hoe
dat wi os seluē meer veronwaerdē
versypen en hoe dz wi daer meer te
ghens kiuen vechten en disputeren
hoe dat si te meer opstaen ende otste
ken worden **A**lsulcke temptaciē lief
kint en suldi niet vresen want si en
moghen niet hinderē alsoe lāghe dz
ghi gheen cōsent daer toe en gheeft
Het moet goedertierlic gelede wese
ten is āders niet dā eē quade oerste

hinge des duuels daet mē mede spot
tē sal **T**en pleech dē goedē mensche
n̄ hinderlic te wesen mer dic wyl ist
een voer bode en̄ een teyke d̄ meerre
toccomender gracen en̄ d̄ cōsolaciē
p̄mer die sonden wordē der dic wyl
mede purgiert en̄ gherepicht en̄ si
doen enē mensch veel verdienē daer
sijn noch veel ander maniere en̄ ghe
daenten d̄ temptacien daer veel te
lang waer of te scriven mer elc sullē
w̄l scriuē op sijn stede **M**en vint sec
sōmīghe mēschen d̄ye hem seluē een
stic bereiden der tēptacien eer d̄ze
die duuel āuechtet en̄ dat is te mael
sozchelic **A**ls die gheen doen die hem
seluē m̄ quadē gedachtē bekōmerē

ende wentelen die in hoerre herte d
quade ghenoechten en becozinghe
of comen die si int eynde dan niet wed
staen en konen pmer dicwyl met gro
ter macht nau en konen verdzien
Ite oec hoeneer een man mit vrouwe
een vrou met man te vriedelic is te
veel mede spreekt en ogaet so wort
die myne en die begheerte der herte
dicwyl so daer mede bekومت en o
teken dattet een oersaet is van men
gher toecomender temptacien ende
dat is seer sorchelic **V**den vint oec
sommighe luden dye gheen saeck der
teptacien of der tribulacien en heb
ben • mer alleen wt quaden ydelen
vermoeden al hoeneer dat sommige o

volmaecte goede mēſchen ſcheel vā
woorden en twiſt in tytlikē dinghē
ōderlīg crighen niet wten wortel d
boosheit mer alleen als voer ſeyt is
wt vermoeden ouer mālāder clagē
niet dat hem hoer cōſciencie tucht
dat ſi dat wt hat en nījt doen of die
een āderē ſoude willē hinderē of ſca
delic ſijn mer vermoedē dat dye een
den anderen benījt en hinderlic ſou
de willen welen mocht hy en nzen
weet waer hi dat teghēs hē verdiēt
mach hebbē **D**ie āder claghet an dā
der zide dat hē ſijn euē kerstē ōrecht
op tyt des hi ymer gheen cōſciencie
en heeft **E**n wt dien dat hi ſo vāden
āderē tōrecht beteghen wort ſoe be

ghint hi oec des āders woorden en
werken te weghen te oerdelen int
arch te kerē also dz die een optē āde
ren so met toorn en afgekeertheyt
ōtsteken wort dz hidenet te hinderē
ende te quellen die alleen vermoede
dz hem sijn euen kersten scadelic we
sen woude en dat sond zake **E**n dā
gheboertet dicwyl dat die duuel dz
vier blaest also dat een cleyn voncx
ken vuer een groet vuer ōtsteken
wort des toorns des hats en nūts
datmen dicwyl eer een groet quaet
soenen soude dan men sulken vuer
wt gieten soude dz vā allulcē voncx
ken des quaden vmoedēs ōtstekē is
Hier moet gi v voer wachtē wāttet

alte forchlikē dinc is dat veel sōden
in brenct in v en in anderen mens-
chen diet an gaet ende dies hē moy-
en en een belet is van veel doechden
vād' tēptacie dat hi vdoet sal sijn

Dier is noch eē āder alte forch-
likē tēptacie als die duuel enē
mensch quelt en ingheeft dz hi van
dē ghetal d gheenre nzen is die van
god vercozē sijn tē ewighen leuē wa-
er o dz hi hē raet dz si nzen meer goets
en doe wāttet te vergheefs is ende
nzen helpt **I**c lief kint dz v die du-
uel hier mede quelt en vāden doech-
den treckē wil so suldi hem ald' at
woerden **O**f ic vandē ghetal d ver-
cozenre mēschen niet en ben of vādē

d iij

verdoemden en weet ic niet noch ic
en geloefs di ymer n̄ noch niemāt
mer des hē ic seker dats du verdoet
bist en̄ nymermeer genade verrigē
en selst. **A**l wilt ic oec wel dat ic ver
doet wesen soude en̄ minē heer minē
god i ewicheit n̄ gebrukē en soude
Nochtās soude ic arbeitē vtē binnē
stē crachtē myre sielen op dat ic hem
tē minstē hebbē mach in desen tegē
woerdighē leuē en̄ hē besitten en̄ ge
brukē mach also veel alst mi geboe
rē mach. **E**en ogēblicitjts en sal ic vo
ertan niet voerbi latē gaē indē welc
hē dz ic sijn̄ na minē verwoeghē n̄
ghebrukē en sal en̄ in sijnre onbegry
peliker soeticheit n̄ versinckē en sal

in dien dat ic sijn ewige barmherticheit niet vercrigen en sal. **O**f ic wist dat ic ewelic verdoemt wesen soude en wel zeker waer. waer ic daer niet wel rasende en ontsinnich dz ic my seluen de duuel in desen leue willichlic ouermits mistroesticheit leuerde en alree eert tijt is mittē duuel mijn wandering maecte. **O**ch het soude lang ghenoech dueren al en begonde sijn nē eert noot dede ymer dat meer is. **I**c wil ist mi moghelic den vercoren menschen daer in te bouen gaen in desen leuen alsoe dat ter niet en si in my noch hert noch sin noch myn noch tōge noch hāt noch voet noch ander leden dye hem te lief heelen de al sinen dienst niet bekommeren

en wil **J**a al waer icx leker dz ic voer
sien bē ter hellen **J**c weet nochtāsdz
hi hē seluē n z weigerē en mach wāt
hi ouer goet is en daer d sal ic tot hē
loepen en nemen hem in minē armē
en bliuen hem altyt ouermits vrien
deliker minnen anden hals hanghē
Het betaēt my wel in deser matē dz
ic hem ghewelt doen mach het staet
mi toe **J**c moet soe doē **D**at ewighe
leuen of dat rijk d hemelē lȳt cracht
ende ghewelt ende dier cracht ende
ghewelt om doen die sullent crighē
met ghewelt en dat en kā hi mi niet
wepgheren wāt hȳt selue gherade
heeft en gheprezen. **E**nde mach my
dat niet helpen so weet ic noch wat

ic doen sal **H**ijn heylighe wondē die
staen opē sijn ghebenedide zide is ōt
loten daer wil ic in gaē sculen daer
hē ic vzi en wel bewaert daer en sal
mi die duuel niet na lopen daer wil
ic mi alsoe in verberghen dat hy my
buten hem seluen niet vinden en sal
om te verdoemē **I**st dat ic ghedwō-
ghen worde daer wt te comē soe sal
ic hē sijnre woerdē vermanē **H**i is p̄
mer warachtich **H**i heeft ghelprokē
en tis waer **A**l dat tot mi coēt en sal
ic niet wtwerpen **T**eghens minen
dāc hoop ic vastelic dat hi mi n̄zūdo-
emen en sal **E**n dat noch meer is op
dat ic te bet verhoert gheleert ende
ghetroost mach worden so sal ic mi

dagghelick voerden voete sijnre moe
d' worpē en vermanen hoer dat si o
der sondaren wileen moeder goods
en een coninghinne der ontfermher
ticheit ghe worden is en biddē hoer
aendachtelic dat si mi ghenade myn
re sondē weruen an hoz en lieue soe
Sien sal mi ymmer niet versmadē
wāt si een fonteyn der goedertierē
heit gheheten is **S**i pleech den son
daren goedertieren en behulpelicte
wesen **O**m mynē wil en sal si gheen
āder lesse leren. **S**i heeft den hepli
ghen gheest altyt tot enen scoelmees
ter gehad die der goedertierē is **E**n
ist dat ic vercozen ben dat ewige le
uen metten enghelen te besittē. soe

wil ic voert an metter hulpe goods
eē enghelic leuen leuen en̄ n̄z eē men
schelic leuen **H**eel en̄ al sal ick mi sel
uen hem offeren in sinē dienst die hē
seluen mi bereyt heeft tot een ewich
loon **E**n̄ met deser porzien wil ic mi
te vreden scicken en̄ anders nyet op
deser aerden begheren dā hē te myn
nen ende te dienen **D**aer om du bo
se duuel dienē quaden ingheuen en
ghe loef ic niet en̄ wat mi naemaels
ghebozen sal en̄ weet ick oec niet **I**n
hopen wil ic leuen en̄ n̄mermeer of
laten minē heer minē god te dienen
ende met ganser herten te mynnen
wee di datstu allulken heer hoch die
nē noch minnē en̄ moechst noch sijn

re soeter teghenwoerdicheit nēmer
meer ghebruken en moecht

Vader tēptacien der mistroesticheit
en vādē leuen trappē tē ewigē leuē

It dz v die duuel m̄ mistroesticheit
en wāhopen d̄ ghenaden goods be
kōmert en īgheeft dattet al verlorē
is penitēcie te doen wāt ghy n̄ ghe
noech penitēcie doē en moecht en dz
ghi niet waerdich en s̄yt ten ewigē
leuē te comē so ātwoort v̄r en hout
dat vast dat hi daer an liecht dz gy
gheen penitencie voer uwen sondē
doē en moecht en die genade goods
mede verweruē also lāg als gi leeft
en uwē v̄zien eyghen wil hebt **M**er
dz ghi n̄ waerdich en s̄yt des ewich

leuens daer segt oetmoedelic toe dz
tet waer is. **N**och tās suldi dus seggē
My heer my god ih̄s xp̄s die soon
goods heeft twe fīns recht tott glo=
riē s̄ys vads het behoert hē toe wāt
hi een eengebozē soon s̄yns vads is
en wāt hīse verdtent heeft m̄z s̄ynre
bitterre passien een vā beydē rechtē
sal hi mi arm s̄ōdige mēsche geue en
daer sal ic op ingaen. **I**st dat v die du
uel anuecht en begheert te bedriegē
mitter scriftueren die der spreeket vā
d̄ rechtuaerdicheit goods atwoort
hem wed mitter scriftuerē die daer
spreeket vā d̄ oettermherticheit goods
Als is dz hi leit **G**od heeft gesprokē
Dz vā minē lippen gegaen is en sal

ic gheen loghe maken **D**aer staet ge
screuen **D**ie ziel die sōde doet die sal
steruē dz is verdoet wordē **G**hi hebt
so veel sōdē ghedaē hoe meendy ten
ewighen leuē te comē **A**ntwoort hē
dz god doer dē seluē ppheet ezechiel
indē seluē capittel seit **I**c en wil den
doot dī sōdarē n̄ mer ic dat hi hē be
keer en leuē mach inder ewicheit **I**t
dz hi seit **S**inte piet seit dz die recht
uaerdighe mensch nau behoudē bly
uē sal waer sal dā die bose sondighe
mensche bliuē als gi s̄yt wildi seggē
Antwoort hē **D**at wel waer is dat
al ōse rechtuaerdichedē dīc wyl indē
oerdel gods ōrechtuaerdicheit vōdē
wordē **D**aer heilige mānē sōd vrese

nz wese en sullen wat sal dā dē sōdi
ghen menschen gheboeren **D**aer op
moechdi ātwoordē dat wel waer is
dat onse verdiensten als oſe verdiē
tem niet te achtē sijn idē oghō gods
meer dā een ōreyn cleet mer oſe ver
diensten mettē sinē verenicht oſ hel
pen moghen ten ewighen leuē wāt
doen ons lieue heer eēs preecke hoe
nau dat die wech ten ewighē leuen
waer en datter luttel mensche dien
wech wāderē doē bestōf een deel vā
sinē vriēdē in hē geloof dē achterwa
ert te gā en seidē wie sal dā moghē
ten ewigē leuen comē **D**oē ātwoer
de die soete heer **D**at den mēschē nz
mogelic ē is dz is gode wel mogelic
en moet of ē mach hī nz doē dz hi wil

mer hi mach en hi wil vten scat
re passien ds te hulpen comē of oec
alheel voer ons betalen **O**p uwen
diensten lief dochter en suldi v nyet
verlaten heel ende al mer pynnt v al
le uwe werken te mengen met sine
wercken al v liden met sinen liden:
en dā so macht v pfitelic wordē wt
versaminghe sijne verdienstē **C**or
t'lic geseit lief kint die duuel is cloec
ende hy beſicht menighen subtylen
vont om den mensch te bedzoeven
ende in mistroosten te brengen en
daer moet ghi cloec teghens wesen
ende leren den enen naghel metten
anderen doerslaen want als die p
pheet **J**ob seit **D**es menschen leue is

een vechten en een strijt opter aerde
Doen ghi die sonden bestont te late
en totte doechden te keren doe na
di enen strijt teghens den duuel aen
Daer om lief kint weest sober ende
waect als v sinte pieter raet wat v
weder partie die duuel die en slaept
niet mer als ee bziessende leeu gaet
hi omtrent soekede wien dat hi best
mach verclinnē **E**n soderlinghe soe
beuecht hi die sondighe mensche m
seuenrehade swaerde of wapenē da
er hi die mēsch mede veruaert en we
der slaet dz hē dicwyl so bang en soe
wee wort dat hem dunct dat die he
mel stalen is en die aerde pserē also
dz hi volna den strijt verlore gheest

En daer om lief kint soe suldy Ante
pieters raet doen ende gheuent niet
verloze mer ghi selt de duuel sterke
lic wederstaen inden gheloue **E**n da
er o op dz gy de duuel te bet moecht
wederstaen so moet ghy leuen ader
swaerde of wapenen hebbē v mede
te werē **I**nden eersten bestrijt hy de
menschen met scaemten der sōde seg
ghede **G**hi hebt aldusdanighe selike
ōnoemelijke sondē ghedaen ope veel
te scamelic sijn voer enygen priester
wt te spreke wat sal die priester dec
ken dat ghi aldus goet schijnt en ald
beestelic geleeft hebt **H**y en salt v nē
mermeer met goeden oghen aensie
Coemtet wt soe sidy ewelic bescaet

eñ al die v lief hebben eñ het mochte
v leuen costē also dic als ghi dē priel
ter aniet v hert v willē breken van
scaemtē eñ vā vresen daer d en blech
tes niet of bedectet soe dat hys niet
en verstaet **G**hi sultet wel eens biech
tē enē die v niet en kent **O**ch lief kint
mz desen swaerde heeft die duuel
soe wenich ghemoert eñ in hore lē
dē versmoert so geestelic so wereltlic
Hier moet gi mettē eerstē eē dderwa
pen besighen eñ dencken ald⁹. **H**eb
ic screntelike sondē ghedaē heymelic
inden ogen mijns herē mijns gods
dient al weet bet dā ic so ist oec redē
dz ic mi des seer scaē dat ic so stinckē
den mēsch geweest ben **E**ñ beter ist

dat ic voer enen mensch mi seluē bes-
scaem mijn sōden claerlic en oetmoe-
delic m̄ bescaemde aensicht biechtē
de dā mi die duuel m̄ heplige engel
en m̄ eigē cōsciencie bescamē sōdē
voer god en voer alle sijn enghelen
ende heplighen **I**c hoop op d̄ goed-
tierenheit goods wāt ict selue opē-
baer d̄ tet n̄mermeer opēbaer wor-
dē en sal en dat mi die priester n̄ver-
smaden en sal mer meer hem in m̄
re bekeringhe verbliden sal en tottē
doechdē wisen ende leren sal **I**c wil
ce nu gaen biechten ende nyet lan-
gher beiden op dat ic niet in meerre
sonden en valle die wyl d̄ ic ghesōt
ende sterck ben penitencie te doē eer

mi die tijt ondergaen wort en dye g
rie goods mi o toghē wort **I**c wilda
geen **I**nden naem der heiligher drie
uoudicheyt des vaders en des soes
en des heylighen gheestes amē met
ned gheslaghen hoofde met gheuou
wen handen ende met bescaemder
herten en worpen mi voer die voete
m̄s heren en s̄ns stede houderseu
bescamē mi seluen heel en al **I**c hoop
als ghescreuē staet dat mi dese scaē
te veel glorien bzēghen sal en volco
men verghiffenis m̄re sonden ver
crighen sal wāt sinte augustijn seyt
en tis waer **D**at die scaemte grote
p̄n is die hem om x̄ps wil bescaemt
die is s̄re barmherticheit waerdich
e iij

En dit is lief kint die eerste trap die
een arm mistroostich mensche wed
om opclymmet ten ewyghen leuen
waert **O**p desen trap stot die arme
publicaen dye achter inden tempel
lach ende sloech voer sijn borste ende
en doerste vā scaemten sijn oghen n
inden hemel slaen **H**er hi sloech vo
er sijn borste en seyde met berou sjs
herten weest lieue heer ghenadich o
uer my arme sondighe mensch. **O**p
desen trap sat oec dat vrokijn die in
ouerspel begrepen was die met be
scaemder herten stont voer onsen li
euen heer **W**at heeft den publicaen
verghiffenis sijne sonden doen ver
crighē waer o wortet vroukē zien

los vā onsen lieuen heer ghelate an
ders dā dat si beyde hem hoerre son
den scaemden welke scaemte een be
wys was des berous **E**nde hier wt
moechdi merken datter twerahāde
scaemte is die eē behaecht gode die ā
d behaecht den duuel die eē coēt wt
oetmoedigher rouwigher hertē eū
brenct enen mensch totter ewigher
salicheyt die āder coemt wt houaer
digher hertē eū doet een mensch sy
sonden swighen eū is een beghinsel
der verdoemenis **E**ū daer moet ghi
v bouen maten zeer voer wachten

Oen anderen mael so bestrijt die du
uel enen mensch met enen alte scer
pē swaerde segghēde **G**hy moecht v

oec wel scame en opter barmhertich
eit goods en derf di n z hope wat gy
noyt sy noch myne totten doecheden
ghehadt en hebt ymer noch dpe gee
die de doechede mynen en v totte do
echden gherade hebbē lief ghehadt
en hebt mer meer gehaet hebt en v
uolcht v cōsciencie is my eē getuych
dz v natuer tott boelheit geneicht is
en alle v crachten en v verstant daer
mede bekōmert hebt vleisch en blot
en tijtlic goet verteert hebt om son
den ghenoech te doen en dz meer is
noch scande noch opsprec ontfien en
hebt ymer noch dpe pijn der hellen
ontfien hebt **H**oe soudi dit voer eni
ghen priester moghen wtsprekē en

volcomelic conē ghebiechtē tīs eē af
gront of te spreken daer om laetet
goet sijn ~~et~~. **O**ch lief kint mē vlt des
veel waer in veel mensche nochtās
en salmens n̄z verlopen gheuen mer
vromelic den duuel wederstaen idē
gheloue en legghen ald? **A**ls is mijn
natuer geneycht tott boosheyt sinte
Jeronim? seit dz die godlike natuer
goedertiere is en barmhertich meer
bereit tot ghenade te doen dā ō wa
ke te doē **D**ie oec n̄z en wil den doot
der sondaren mer dat hi hem beke
er op dat hi ewelic leuen mach. **I**ck
beken ende belide dattet leyd waer
is in mi dat voerscreuen staet en dz
ic niet waerdich en ben sijnre gracie

eñ ghenaden. **O**er nochtans wil ic
tot hem gaē eñ vallen hē te voete eñ
legghen mijn hoot in sinen scoot eñ
kussen die roede eñ biedē dē hals eñ
bekēnen dz hi dusent dusent wer uē
verboert is ick wil mi sijnre roeden
troesten ymer ic wils heel eñ al a hē
bliuen hy doet met mi dat hi wil **I**c
beucele mi hē vten grōde mijns herte
wat hi mi andoet ic bens wel waer
dich die misdoet die moet wel beterē
Ic heb misdaen ick wil zeer beteren
Eñ dit is dye anderde trap ten ewy
ghen leuē waert die ghehetē is vze
le gods die eē mēsch crūcht wt naer
stighē ouerdeckē sijns sōdichs leuēs
Wāt wt scaete als voerscreuē is soe

wozt hi vresēde en beuende dz hi hē
loe vermetelic gheset heeft teghens
god ymer sinen heer sinen god ver-
smaet heeft. **W**aer bi hi wel bekennt
dat hi waerdich is ewelic verdoemt
en vā ghesceyden te sijn. **E**n dit doet
hē roepē met enē goedē bereyde wil
wt berou sjs herte en mē ouergeue
sijn selfs als sinte pouwels seide. **H**e
re wat wilde mi doe doet mi wē gy
wilt. **I**c set minē wil indē uwē het si
indē leuen of indē doot. **E**n dā wyltē
god an iemant als hi sinte pouwels
dede die hē vā sijnre wegen leer en
wyls wē hi voertā doe moet o salich
te worden. **E**n die lerige en die raet
sal eē mēsch dā volgē en in alsulker

waerden hebben recht of di eē engel
vte hemel quam ymer oft god selue
vten hemel riep wildy salich wesen
dit moet ghi doen wāt vā god doer
den enghel tot uwer profyt hem in
ghegheuen wort. **E**n ist dat ghi daer
teghens spertelt en onwillich sijt so
haeldi v woort in uwen hals en ghi
worpt v seluē in meerre verdueme-
nis ouer mits der oūdābaerheit der
gciē goods. **E**n derdē mael so be-
stryt die duuk eē mēsch mettē swaer-
de dlangduricheit inden sonden seg-
ghēde waer sijn die doechden die gy
oyt ghedaen hebt ghy hebt vā uwē
kintschē dagē in groten sōden ghe-
leeft en nye doechdē ghedaē. **G**hi en

sult nymmermeer so lang leuē als ghi
gheleeft hebt en soudy dā voer elke
dootlike sōde leuē iaer lāc penitēcie
doz waer haeldi dē tyt **D**e bestē tyt
die bloemē uwer iōgher ioecht hebdi
in sōden versleten en den duuel ghe
offert wil di en suldi dat gruus ende
die semelē uwer ouwer couwer crāc
ker daghen gode offerē dat en salso
ontfanchelic niet sijn noch voer soe
verdienstelic mer zeer pijnlic arbey
delic ende onuerdienstelic. **W**aer op
wil di hopē tis al een mal dinc tegē
een ouen te gapen en verlorē arbeit
Lief kint hier moet ghi oec vromelic
striden en slaen den duuel met enen
anderen swaerde acfs hants voert

hoot en segghen. **D**u bose gheest en
moechst gheen penitencie doen wāt
die tȳt der verdiensten met die voer
bi ledē is **I**c arme sondighe mēsche-
e n mȳnre ghelike also lāg als wy le
uē en oſen vzien wil hebben en ghe-
bruken der redenē so moghe wi ver-
dienen ende mīldienen **E**nde want
ic al mȳnen tȳt in sonden verſleten
heb ende gheen goet ghedaē en heb
So wil ic den seluen tȳt die ic bider
barmherticheyt goods noch leuē sal
met verdpenſteliken doechdeliken
werken also veel te vuercliker ouer
brenghen als icx veel qualic ouer-
bzacht heb **H**oudic van auont te ihe
rusalem gacn so waert noet sonder

heyden op weghe te slaen en wāt tē
tijt cort is en die wech lanc is en ick
daer gaern waer so sal ic te gherin=
gher gaen en stijf lopen opdat ic im=
mer binnē coem die wyl dz die pooz=
ten opē staen **I**c hoep dz mi die heer
na sijne beloeften ontfanghen sal
en mi niet bescamē in mijne verhey=
dinge **A**ls ic bi hem coem so sal ic hē
een oetmoedich rouwich hert offerē
dat hi nymmermeer en versmaet heb
ic ghedaen dat ic vermach en geef ic
hem dz ic heb hi en sal mi nyet meer
epschen **I**c weet dat die heilighe mā
Crisostomus seīt dien ic bet gheloef
dā die bōse viāt **A**lsulcdanighe seīthi
is die goedertierēheit goods ouer dē

armen sondighen menschen die hem
tot god waert keren also dz hi geen
penitencie en versmaet hoe cleyn dz si
is en hoe rozt dz die tijt is also verre
alle hē wt goet puerre simpelre me
nige offert wort. **I**a seit hi al waert
dz een mēsch tot inden afgront dī sō
den comē waer en dat hi hē daer wt
kerē wil ende die sōden laten hi oē
sanctse gaern hoe cleyn dz si is en hi
omuanct en oēhelst met bepen armē
den sondē en maect een groet war
scap mede als die vader mī sinē vlo
ren soen dede op dz hi hē indē eerster
waerdicheit setten mach. **D**aer oē bo
se duuel nī op mīnē verdienstē mer
op sijn grōdeloser oētfarmherticheit

sal ic hopen also lang als mijn ogen
open staen **A**ld9 dā mijn lief kint sul
di doen en climmen opte derde trap
te ewighē leuē waert dpe hiet hoep
der ghenaden **A**lloe seer of loe lang
en moeti toeuē opten trap der vzele
als voerseit is mer gi moet v pñnen
ghering te comē op dese derde trap
der hopen vander ghenaden goods
Vieuer heb ic dz ghy te veel hoopt dā
alte zeer vzeest **O**p desen trap stont
die moerdenaer vast die daer hiet ter
rechter side ons liefs heren dpe ouer
mits sñre vaster hope met cleyne
betering wt alsuckē langdurighen
sondighen leuen quā gheringhe tot
groter glorien des ewichs leuens.

Daer om lief kint al had een mēsch
ghelondicht vā adams tijt tot deser
tijt ende hudē steruen most mer wei
ghert hem penitencie noch god oeck
gheen ghenade alsoe verre als hiwt
alre herten hem bekeert en doet dat
hi vermach dat seer selden gheboert
als sinte augustijn seit **E**n vierdē
mael so bestrijt dye duuel enē mēsch
en quelten myt menichuoudicheyt di
sonden segghende hoe soudi v sonde
biechten ende beteren ghy en weter
gheen ghetal an si sijn oec soe meni
gherhande dat men dat niet volspze
ken en mach **I**nder houerdien inder
aidicheit inder **t**oornicheit inder **t**raec
heit inder **g**hiericheit inder **g**ulsicheit

Indet oncuylheit ymer cozt gheseyt
daer en sijn gheen souden ope van v
doenlic sijn ghi en hebter v in oetgaē
meer dā ghi weet of ymermeer sult
cōnen beterē het si mettē ghedachtē
of in woordē of indē werken waer
mede meendi dit alte betalen. **W**aer
suldisē halen om te biechtē hoe suldi
se wt berou ws herten bescrepen en
beterē die ghi niet en weet noch da
er ghi gheen ghetal an en weet. **D**it
swaert sijt scerp lief kindt mer en
siter niet voer veruaert weert v vza
melic ende segt met vasten betrowē
dat Gracianus die meester indē geel
teliken rechten seyt. **D**er barmher
ticheyt goods en is gheen maet. en

hi staet den mensch open also langhe
als hi leeft. **A**l heb ic veel sondē geda
en d̄ barmherticheyden des heren is
noch veel meer. **E**n als ghescreuen
staet wie mach hem des vermetē die
ontfermherticheden des herē te tel
len want sijn barmherticheidē gaen
bouen alle sijn wercken waer hi n̄
bereit mi en anderen sondaren ghe
nade te doen hi en soude nyet seggē
Bekeert v tot mi in al uwer herten
in vasten in screpen in hulen. ende
scoert v herten ende nyet v clederen
En die propheet iohel en soude niet
legghen. **B**ekeert v tot uwen heer
tot uwen god wāt hi is goedertierē
en barmhertich lȳdsamich ende zeer

ontfermhertich en bereit bouen der
boesheit gracie te gheuen **I**c sal my
dan mit ganster herten tot hem ghe
uen en beuelen mi synre goedertie
renheit **I**ck sal biechten dat ic weet
ende al dat ic bi hulp mijn biechtua
ders bedencken kan en bescrepē wt
leet wesen mijns herten al mijn sōdē
elc bi sondaer ist mi moghelic en dye
gracie goods mi te hulpen comt **I**c
niet moghelic soe sal icse al ghemeē
bescrepen en latent my leet sijn dat
ic elck bi sonder niet bescrepen biech
ten ende beteren en mach ende dat
is ghenoech ale sinte thomas vā aq
nen seit **E**n wat ic niet betalē noch
beteren en mach dat sal ic hē bidden

f iiij

dat hy vten scat sijner verdienste en
sijner bitterre passien voer my dz be
talē wil wāt ic wet als sinte augul
ryn seit **O**hy en sullen gheē verdiēste
ghebreken also langhe als hi barm
hertiger is dā ic sōdich ben. **E**n wāt
als sinte ambrosius seit een droppel
sijns heilighen bloets waerdich ghe
noech was om alle die werelt mede
te verlossen soe heeft hi dan alle sijn
heilighe bloet ghestort en een drop
pelkijn niet willen houden om voer
my ende voer veel andere sondighe
menschen daer mede te betalen. dye
van hem seluen niet en soudē mogē
betalen. **E**nde wāt ic oec wel ghesō
dicht hebende veel te betalē heb en

alte veel barmherticheiden behoef-
op dat mi vā hem veel quijt ghescu-
wen mach wordē en veel barmher-
ticheyde ghesien mach so wil ic oec
bi rade van hem veel barmhertiche-
den doe **I**c sal na mynē armē vrrmo-
ghen den armen aelmilden gheuen.
mijn vianden wt ganse herten ver-
gheuen dat si mi misdaen hebben en
oec daer voer biddē dit heeft mi m^r
heer mijn god met exemplen ghele-
ert. ende metten woorden beuolen
legghende **S**alich sijnse die o^rtfertm-
hertich sijn want hem sal barmher-
ticheyt ghesien. **E**nde dyt is
lief kynt goods dye vierde trap op-
waert ten ewighen leuen waert die

gehetē is m̄ne tott barmherticheit.
Op desen trap stōt die sondige ma-
ria magdalena die wel wist dat si o
ueruloedelic veel sōdē gedaē hadde
ende veel barmherticheidē behoefde.
Die wt ganser m̄nen veel ontferm
herticheiden dede met onsen lieuen
heer ende metten armē. **D**aer om sei
de hoer ons lieue heer. **H**oer worden
veel sōdē vergheue want si veel lief
ghehad heuet. **D**ijn sōden wordē di
vergheue gāc in vrede. **E**n v̄yften
mael so wort een mensch dicwyl vā
den duuel bestredē mytten swaerde
sijnre ostantaftricheit segghēde ald?
wat batet dat v god dicwyl veel sō
den vergheuen heeft ghy sijt so crāc

so onstantatrich ende so ondāchaer
sijnre menichuoudigher otermer
richept dat ghi weder om indē seluē
of in anderen of in meerre sondē ge
ualien sijt ende noch alle daghe valt
sonder ghetal. wat wildy meer om
ghenade bidden ghi en betert v niet
mer ghi maect v seluen alle daghe o
der ondanchaerheit wil owaerdich
der barmhertichept goods en meer
der hellen waerdich. **B**eter waert
gheen gracie van gode te ontfangē
dan te ontfanghen ende niet te wer
ke setten. **D**aer om latet goet sijn.
ghy en moecht. noch ghy en wylt
doch v sonden nyet laten. **O**ch
lief kit hier moet gizeer voer wach

ten • want woudy den duuel desen
dach staen • dyt waer alheel om der
zielen ghedaen **H**et waer so veel als
den stryft verloren ghegheuen **H**ier
teghens denct vzi ende segt aldus.
Ic ken mijn crancheit en mijn ondan-
baerheit en die wil ic altyt oetmoe-
delic beliden ende bidden om stat-
ficheit ende roepen altyt om barm-
herticheyt en om gracie want ist dz
ic dicwyl val daer mi sijn gracie al-
tyt open staet ende te hulpen coemt
hoe zeer soudic dā vallen of my ouer-
mits der mistroesticheit en versmaet-
heit der gracen sijn gracie en barm-
herticheit ghesloten stonde **D**ā soz
en waer ic doch niet beter dā een spi

se der hellen dat verre van my si dat
ic die sonden niet latē en mach dz is
gheloghen dz ic mijn sondē niet latē
en wil dz en is oec n̄z waer **I**c mach
se bi hulp der gracen goods wel la-
ten en ic wille gaern laten of no cō-
trari ouermits mijnre crancheit ge-
boert dat is mijn scult **E**n also veel
betrouwens heb ic op sijne m̄liker
begheerten tot alre mēschē salicheit
ende opter menichuoudicheit sijne
ontfermherticheit al waert dat eē
mensch leefde so lange als mathusa-
lem dede ende hy vander eersten vre
sonde dede • in dye ander vre goods
ghenade begheerde en alsoe dye een
vre in sondene en die ander inder gra

cien tot inder lester vrē toe god sou
de hē altijt gheuade doen en sijn son
den gaern verghenen waert dattet
hē die mensche bade **D**aer o lief kint
goods en verstaet v niet **H**er hout v
daer vri an dat sinte augustijn seyt
Wāt wi daghelicx sōdighen so moe
tē wi alle daghe gode om vergiffte
nis ende om ghenade bidden **W**aer
om seit hi soude ons god beuolē heb
ben dat wy altijt bidden souden en
segghen vergheeft ōs onse misdaet
Ten waer dz hi ons altoes eē barm
hertich vader wil wesen **N**u dā m̄
lief kint wat gheboert v en m̄ an
ders te doen dan dz wy als voerscre
uen is wt berou des herten altijt

onse sondē pinē te bescrepen en hulp
der graciē gods o volstādich inden
goeden opset te bliuen m̄ tranē ōs
pynen te verweruen. **W**āt dit is die
vijfte trap op om opwaert te clymē
die gheheten is bitter berou met be-
wys der tranē. **O**p desen trap stont
die heilighe apostel sinte pieter dien
wel eer alle sijn sondē vergheue wa-
ren en ōsen lieuen heer grote minne
en trou belofde mer daer nae coets
ouermits sijnre cranchept grote on-
trou bewees en lochghede d̄ziwerf
sine soetē heer en nochtans heecten
die soete heer weder tot genadē ont-
fanghen ende een prins der apostelē
ghemaect ende d̄ye zielē hem beuolē

daer hi sijn bloet voer gestort hadde
Ende heeft hem beuolen doen hy hē
vraechde hoe dic dat hi sinē broeder
barmhertich wesen soude of tot le-
uen weruē. **N**iet alleen sprac hi seue
werk mer seue en tseuētichweruē se-
uē weruen dz is also die soe menich
weruē welke heylighe apostel sijn
sōdē met alte menigē heten traē of
ghewassē heeft nyet eens mer alle
dye daghe sijns leuens also dat sijn
aensicht scheen verbernt te sijn van
groter oueruloedicheyt der tranen.
Och lief kynt denct hier om en bidt
god dat hy v herte vermozwen wyl
tot vruchtberinghen tranen. **E**hy
sult wetē datter vyfrahēde tranen

Sijn Tet eersten screyt een mensch
wt berou ende leetwesen sijnre son
de en dese tranen versoene den mensc
met god ende si sijn bitter Ten andi
den screyt een mensch wt vrese des
oerdelg goods ende der hellen die hi
verdiert heeft ende dese tranen vercoe
len den mensch vanden brant di qua
der begheerten ende doen hem trec
ken vander boesheit ende dese tranen
sijn zeer zuver. Ten derden screpen
sommighe luden om dz si hier in dit
dal der tranen ende in dit eylant bli
uen moeten. ende hyper mede wort
die dorstighe siel ghelaest en dit sijn
alte soete tranen Ten vierden screit
oock wel een mensch wt medelyden

met sinen hemelschen vader dien so
veel leets ghescriet ouer alle die we-
relt en wt mede liden synre bitterre
passien en oec wt medelidē dz hi met
sinen euen kersten heeft lichamelick
of gheestelic **E**n dit sijn lekker tranen
want si maecten enen mensch nad
zielen bet ende verweēt hoeneer mē
dye danckaerlic ontfant ende ghe-
bruyct **T**en vijften screyt een mens-
sche wt verlaghe totter hemelscher
glozien ende dese maken enen men-
sche vzychbarich in allen doechden
Ende dese tranen comen wt inwen-
digher bliscappen **N**u mijn lief kint
gheeft v meer tot screpen ; dan tot
lachen. **D**ie ewighe waerheyt seyt

dat al salichlijc die nu screyen wāt al
sullen vertroest wordē. **E**n oec mede
seit hi we v die nu lacher want ghy
sult screpē. **O**ch lieue kint dies wijs
en vzoet waer hi soude meer kiesen
ald⁹ te screien dan alle die vzoechde
en rijcdom der werelt. **E**n sesten
mael soe anuecht die duuel dē mēsch
dicwijl met lelicheit groetheit ende
onnoemelscheit sijne sonden seggē
de ald⁹. **G**hi weet ymer wel w⁹ gro
ter onnoemeliker sonden dat ghi ge
daen hebt wat hier. en daer ald⁹ en
also om ende weer om ghescriet is d⁹
so onmenschelic is en so lelic datter
scāde is datter enich priester ouer sit
ten sal om te horen wie sals hē willē

onderwinnen allulke sondē te absol
ueren ghi en mocht qualic meerre sō
dē doe. **S**ullen allulke sōdē lichtelic
vergheuen worden soe en salder nye
mant verdoemt bliuen. **H**ier suldy
coztelick aldus op antwoorden mis
vasten betrouwē. **I**c soude in groter
sorghen endevresen leuen wist ic n̄
dat dye barmhertighe god wel eer
aldus grote sonden ende oeck noch
meerre vergheuen hadde als men be
tughen mach mettē volc vā nyriue
met manassen dē coninc met maria
egiptiaca met tharlis dye scoen ghe
meen vrou. **E**n oec wert inder biech
ten alle dinc ghereynicht. **E**nde als
ambrosius ^{ten} dat god heeft sijn barm

hetticheyt allen sōdighen mensche
belooft ende heeft sinen priesteren
macht ghelate sōder enich wtneemē
alle sonden te absoluerē soe wyl ic se
vri met gansen betrouwen biechten
ende claerlic met bitteren berou en
oplet der betering wt spreken. **E**nde
wāt dat heylige sacramēt der biech
ten ouer dye cracht des bloets ons
liefs heren inden sōdighen mensche
wercket. **I**oe ghelooft ick vastelick
datter gheen sonde soe groot noch
soe leelick wesen en mach dyemen
mytten bloede ons liefs heren nyet
reynighen ende of wasschen mach.
En dyt is dye seste trappe opwaert
te clymmen die gheheten is warach

tighe ende oetmoedige biechte daer
noch veel of te scriuen is: **O**p desen
trap stōt dye heylige mā dauid dye
oec alte grote lelike sōdē gedaē had
de **A**ls ouerspul vraderie dootslach
die nochtās mede tot ghenadē ghe
nomen is. **W**āt doe die ppheet van
god gheset tot hē quā en hem te ken
nen gaf wat hy verdient hadde doe
beleet hi sijn scult en riep mit grote
berou sijn herten **P**eccavi dat is **I**c
heb ghesōdicht **H**adde die propheet
niet gheringe gheseyt die heer heeft
dijn sonden vergheuen als die mees
ter vanden hagen sin seyt sijn herte
soude hem gheberstē hebben. **M**erct
hier wt lief kint hoe profitelick dat

den mensch is en hoe ontfanchelick
gode en oetmoedige rouwige biech
te ende pynt des ghelycs te doe het
is v noot **E**n seueden mael soe be
stryt die duuel enen sōdigē mensche
met enen swaerde der verwerri-
ghe synre consciencien want als hē
een mensch bedenct te biechte of ge-
blecht heeft eens deels soe vint hi sy
consciencie alsoe verwerret soe ver
bystert dat hi hem laet duncken wt
ingheuens des duuels dattet onmo
ghelick waer dat hy hem recht wel
verclaren soude moghe alsoe vynt
hy hem met quaden ende met on-
rechtuaerdighen goede beslommert
met hat met nijt met sculden met

sozghen deser werelt ende niet veel
anderen sonden bekommert dat hi
niet en siet daer wt te gherake: **Och**
lief kynt nu is dye pees op dye note
vanden boghe comen nu isser cracht
te toonen nu is die croon der victo-
rien te winnen. **Laet** v nyet verdzie-
tē al wortet v super wat niet en be-
supert dat en besoot niet **Ten** is gek-
onreden die verre ghedwaelt is dye
moet verre weder keeren die misda-
en heeft dye moet hem beterē weest
niet verflaghen dye v ouermits sijn
gracie geropen heeft ende tot noch
toe bewaert heeft dye sal v helpen
ouerē ende leeren. **Doet** op dat
venster uwer zielen. **hy** sal dat

licht sijne gracen in v laten schijnē
dat ghi wel een goet eynde in uwer
verwerfder cōsciencien vinden sult
ende dat v die wech der penitencien
soet ende ghenoechlic en licht wor-
den sal te draghen. **E**n ghelooft den
duuel niet mer ghelooft den ghenen
diet ghelach voer v betaelt heeft en
noch meer betalen wyl. hoorz sijn
soete stemme ende doet sinen raet.
Coemt tot my seic hy alle die gheen
die der arbeit ende verladen sijt. ick
sal v vermaken. **N**ee mt mijn iock op
v ende leert van mi dat ick ben sacht
moedich ende oetmoedich vā hertē
mijn iock is soet en sacht my borde
sijn licht. **V**et is goet te doen dat

hi van ons begheeft hy en ouerualt
nyemant. Ende dyt is die leuende
trap die gheheten is penitencie. Op
desen trap stont sinte matheus dye
de soete stemme ons herē hoerde. Doe
hi seyde volch mi nae opsonde ende
volch de hem nae wederkerēde eerst
dat onrecht goet. achterlatende al
le dat hi hadde ende in willigher ar
moeden leuende ende wert een heyl
lich apostel ende een ewangelist.

Ald9 lief kint goods hebdi bescre
uen dye list ende die bedriechlicheyt
des duuels en wat ghy daer teghens
doen sult hebdi ghehoort. Ghy hebt
teghens elck swaert des duuels een
heyllich leerar of meer die v contrari

raden ende leeren **G**hi hebt oock op
elken trap ten ewighen leuē waert
enen heplich die wel eer sondich ple
ghen te wesen op dat ghy bi alsulc
ken leuenden exempel weten ende
leren moecht al si dy sondich wildy
oec also doen als si ghedaen hebben
ghi moecht wel comē daer si nu sijn
Goden is gheen wtnehmer der pso
nen . noch sijn moghede hant en is
niet vercoztet hi mach ende hi wil v
noch wel doen dat hi wel eer gedaē
heeft . **D**aer om lief dochter oefent
v alle daghe ende sonderlinghe des
auonts als ghi slapen gaet in desen
leuen trappen **G**aet en worpt v tot
ten poeten vs heren ende scaemt v

voghen op hem te slaen. Mer laet
voer v borst en segt mettē armē pub
licaen. **O**ntfermt v lieue heer ouer
mi arme sondighe mensch. **V**zeest en
beuet voer sinen ogghen legt v hoeft
in sinen scoot cuss die roede. en biet
den hals en segt met sinte pouwel **S**
Heer wat wildi my doen. **N**iet soe
zeer en vzeest sijn rechtuaerdicheyt
gi en hoopt oec vastelic op sijn barm
herticheyt metten moerdenaer. **E**n
want ghy weel sonden ghedaen hebt
en veel ontfermherticheidē behoeft
soe pijnnt v veel te vergheuen ende
ander werckē der ontfermhertiche
den te doen op dat v veel ghenaden
ghescien mach. **B**escreyt v sonden

wt blitteren herou ws hertē met sin
te pieter als voerscreuē is. **S**preect v
biecht alle auont voer den almachtighe
god met dauid. **E**n doet penitē-
cie met sinte matheus. soe moechdy
met gheruster hertē altyt slapen ga
en ende met vroliker herten opstaē

Vdyt is nu cortelic vanden temp-
tacion des duuels ghelproken ende
hoe dat dye barmhertighe god den
armen sondaer te baten coemt. **V**

Ende daer om lief kint moet ghi na
den rade ons liefs heeren altyt wa-
ken ende op v hoede staen en bidden
god om gracie sonder aflaten want
gheen beter scilt teghens allen tēp-
tacion en is dan hertelick inden ghe

bede god aen te roepē soe suldi v vo
ert hier na regieren **vanden daghe**

Nden lesen en mach **hiden lesen.**

men gheen ghemeen regule setten
om dat die een meer tÿts heeft ende
meer oerzakē dan dye ander **A**lle da
ghe sonder vergheten rade ic dat mē
lese die corste cruus ghetide elc gheti
de op sinen tyde ende tot elcken ghe
tide een pater noster met ghedach
tenis der passien ons liefs heren dye
in dien tyden gheboert es. **D**ies
niet en kan dye lese alleen seuen pa
ter noster met ghehoechnis der pas
sien. **V**anden anderen lesen mach
een yeghelyck doen nae sÿns biecht
uaders raet ende beueel **E**nde oeck

so rade ic bouen alle dinc dat een ye
ghelic kpele enen goeden scerpē wi
len biechtuader den welken hy hem
seluē ouergheue te regierē ende alle
sijn wercken na sinen beuoelē te or
dinerē ter erē goods en tot sijner sa
licheit. **E**n wacht v wel dat ghy te
ghens sinen wille nyet en doet wāt
nyemāt en is wijs in sijn eyghen sa
ken. **E**nde doet ghi altoes nae sinen
wille so hebdi v voer god altijt te bet
te verantwoerden: **N**iet veel en ra
de ic te lesen mer lutel ende dat selue
deuotelick ende hertelic op dat men
soe veel te meer tijts mach hebben
die passie ons liefs herē ihesu xpi te
ouerdencken ende dye te bescrepen

en daer in te oefenen ende in sijner
minne te verfincken want dat eyse-
het god van ons dat wi hem minne
sellen. en sijn heylighe voetstappen
naeuolghen sellen. Ende dat is dat
hi seit inden euangelio **N**iet alle die
gheen die mi segghen heer heer. dat
is die mi veel metten monde sonder
meeninghe aenbeden en sullen niet
gaen in dz rijc der hemelen mer dye
daer doet dye wille mijns vaders

Op dat die **vanden pater n**
simpele menschen wete moge
hoe dat si hoer pater noster deuote-
lic en hertelic ende aendachtelic le-
sen moghen die anders niet dan hoer
pater noster en konne soe heb ic urther

glosen vā sōmighen deuotē leeraers
dat verstaet vandē pater noster corte
lic in een manier van een ghebet te
samen gheset. In desen ghebede als
sinte Augustijn en Crisostomus be-
scriuen ist al besloten datmen al dat
iaer doer bidt inder heyligher kerke
dat ons noot mach wesen tot onser
zielen salicheyt hier inder tyt en hi-
er namaels inder ewicheit. **H**i is oec
vanden ouersten meester gheleert.
hadde hi in alle sijne godliker wijs-
heit een beter ghebet ende een profi-
teliker gheweten. hi sout ons sinen
wtuercrozen kynderen gheleert heb-
ben. **W**yt ghebet spreken wy
totten hemelsschen vader; in wyens

godlike oghe gheen dinc so costelic
noch so waerdichen is als dz duer-
baer bloet dat sijn ghebenedide zoē
gestort heeft voer oſe salicheit daer
o geringe verhoert te wordē en mo-
ghen wi hē n̄ beters noch vriendeli-
kers vermanē dā dat heplighe bloet
Tot seuē tidē leestmē dz oſe lieue he-
er sijn heplige bloet al merkelic ghe-
stort heeft en̄ seuē bedē sijn in dē pa-
ter n̄ besloten tot elker bede mach-
mē dā eē bloetstortige deuotelic ver-
manen **O** her eer dat wi totten bedē
comē so segghen wi sōmighē woer-
den daer wi den vader mede versoe-
tē en̄ bemozwen **A**ldus machmē dā
segghē of deuotelic denckē in goede

duytliche. Patet noster qui es in celis

Onder die ons ghelcapen hebt
ende wt mynen uwē enighen
ghebozen soen tot enen broeder en
tot enen verlosser ghegeuen hebt en
ons met hem mede erfghenamen v
wes ewichs leuens ghemaect hebt.

die der bilste in die hemele dat is in
allen lieuen heplighen. een spiegel
der hepligher drienoudicheyt. een
croen der vrolicheyt ende een scat d
ewigher salicheyt. **B**laet neder lie
ue vader dye oghen uwer ontferm
herticheit in desen dale der ellendic
heit ende liet aen ons arme ketpuic
heyt. ende verhoert ons ghebet do
er dat duerbaer bloet dat v ghebene

h i

dide soen ghestort heeft voer onse sa-
licheyt. **W**y bidden v alre heyligh-
ste vader doet dat heylighe bloet dz
v wtuercozen soen storte doen hy
achte daghen out wesende besneden
wert ende hem dyen heylighen na-
em **Jhesus** ingheset wert dat in on-
ser herten ouermits warachtighen
gheloue. vaster hopen vuerigher
mynnen. goeden betrou onser son-
den. ende herteliken medeliden tot
sijnre bitterre passien. **In**
onsen monde ouermits warachty-
gher biechten. o uermits danckaer-
heyt. deuoten ghebede ende ghesa-
dighen loue. **In** al onsen wercken
ouermits warachtigher penitencijs

ende ouermits enen goeden kerste
leuen **gheheilicht moet vde di**
ne naem dye in hem seluen heplich
is alsoe lieue vader dat wy in al on-
sen ghedachten in al onsen woorzen
en in al onsen werken bewisen moe-
ten dat wi goede kynderen ons va-
ders sijns ende dat uwen heplighen
naem is altoes wesen moet als ho-
nich inden mont als een melodie in
den oeren • ende als een vrolicheyt
inder herten **E**nde doer dat duerba-
er bloet dat v ghebenediden lieuen
soen stozte doen hi bloedighen swe-
et sweette inden hoefkijn van anxt
ende vrese des doots dye hy lyden
soude om ons tot synen ewyghen

rijck te brenghen soe biiden wy v o
rike almachtighe vader dat **ons toe**
comē moet v rijck V rijck der heyl
ligger kerken daer wiafghesceyden
sijn ouermits onsen sonden V rijck
der graciē ouermits welker graciē
ghi daghelix regniert in allen goe
den menschen. V rijck der glozien
hier bouen dz vrolic ende ghenoech
lic is sonder enighe droefenis vrede
lic sonder enighe verstoernisse seker
ende vast sonder enighe anxt te ver
lieden. Ende doer dat preciose bloet
dat v enighe soen storte doen by soe
deerliken ende soe onghenadichli
ken ghegeeselt wert datter nyet he
els en bleef an sinen heylighen lich

haem vanden hoofde totten voeten
so bidden wi v o ghenadighe vader
dat **uwe wille moet gheschien** in ons
ende met ons ende van ons **als inde**
hemel. in allen lieue enghelen ende
heplighen **Ende inder aerden** in al
len goeden rechtuaerdighen men-
schen alsoe moet hi oec in ons en vā
ons arme sondyghen menschen ghe-
schien op dat wy altoes moete hātē
dat ghy haet mynnen dat ghy be-
mynt . ende uwen alre liefsten wyl-
le altoes moeten volbrengghen **Ende**
doer dat edel costelike bloet dz v wt
uercoren lieue soen korte doen si hē
dye scerpe doernen croen alsoe wree-
delick in sijn heplighe hoeft gheper-
h ij

set ende inghedruet wert tot indee
herlenen so bidden wi v o goedertie
ren vader **Vleent ons hude onse di**
ghelyce broot dat broot der natuerli
ker nootorticheit dz broot der god
liker leeringe daer wi gheestelic me
de gheuoet worden en dz broot des
heylighen sacraments **En** doer dat
duerbaer bloet dz alre liefste soz ghe
stort heeft doen si hem syn heylighe
cleeren ende dat purpur cleet dat in
sinen wonden verhert en verdzoget
was also oghenadichliken wt scoer
den soe bidden wi v o barmhertighe
vader **vergheeft ons onse misdaet**
die wi teghens uwer goetheyt tegens
onsen euen kercken en teghens ons

selfs sielen salicheyt ghedaen hebbē.
Als wi den ghenen doen die teghē
ōs misdoē met ghedachten wz woer
den of met wercken. **I**nden goede in
der eeren indē lieue of inder sielē. **E**n
doer dat heylighe bloet dat v lieue
soen storte doē sijn ghebenedide hā-
den ende voeten met plompen groe-
uen pserē naghelen doerslaghē wer-
den soe bidden wy v o hemelsche va-
der **en leyt ons niet in becoringhē**
des vleysch d'werelt of des duuels
alsoe niet lieue vader dat wi niet be-
coert en wordē mer dat wy yammer
ouermits gheen consēt in becoringē
en vallen. **E**nde doer dat alre heyligh-
ste water ende bloet dz v ghebenedi-
de soen storte wt sijnre heyliger side

in welken bloede dat wi verlost sy
wt des duuels handen en met wel
ken water dat wy ghewasschen syn
vader erfsunde soe bidden wi v alre
goedertierenste vader **bloet os vade**
quade Vaden quaden viant vanden
quade der sonden vaden quade der
ewigher verdoemenis vanden qua
de des veygheniers vanden quade di
teghenwoordigher tribulacie **Amen**
dat moet waer syn: **Als** een mensch
den sin vanden pater noster vastelic
in synze memozen besloten heeft en
de hertelic in god versoncken is da
mach hyt pater noster lesen alst na
der leteren staet ende met eenre vuer
righer begheerten begripen al dat

hier aldus voerscreuen staet ¶ Als
ghi v **A**ve maria spreect so
suldi v alsoe vriendelic ende soe oet-
moedichlic hebbē inder teghewoer-
dicheit der ghebenedider maget als
dat betaemt wāt het tīs hoer recht
als een vriendelick russen • als men
hoer dus hertelic gruet segghende
Ave maria Ende laet v duncken
telken als ghi een ave maria spreect
recht of ghi een angelierkijn ploete
om der soeter moeder ende maghet
een hoekijn te maken • Een pater
nī en ave maria te samē en is recht
als een dubbelle rose die seue bladen
buteu heeft ende vijf binnen **Jhesus**
cristus Amen • is altyt dz steelkijn

61

Credo in den suldi dicwyl deuotelic
en eendachtichlic lesen wāttet goet
ghelesen is teghens alle quade beco
ringhe des duuels ende om vast in
den kersten gheloue te bliuen. **Bo**
uen alle dinck suldy v pinen v peni
tēcie wel ende hertelic rouwelic en
eendachtichlic te lesen want ghi da
er toe verbonde sijt vā goods wege

Soe wyde daer staet inden staet
der gracen ende met ghebogē
knyen spreect voer dye wapen ons
heren dese nauolghende ghebedē m̄
vijf pater noster. ende met vijf **Aue**
marien dyen wort verleent vander
volre macht des stoels van romen
twintich duſēt iaer aflaets viertiē
hondert en vier ende twintich dagē
Almen vint gheteykent int regis-
ter des paeus calisti int tweehon-
dertste blat ende dat dertienste in
dat anderde boec **I**nt iaer ons herē
MCCCC ende lvi des paeu. doms
calisti die derde in sijn anderde iaer.
God si gheloeft ende ghebenedijt

O lieue herz ihu xpe Ic anbede
di hanghende aerden crups
en den doernē crone op dñ
hoeft draghende Ic bidde di dat dy
crups mi verlosse vanden slaenden

O enghel Amen Pater noster
Here ihu xpe Ic anbede di an-
den cruce ghewont met gallen ende
met edick ghelaest. Ic bidde dy dat
dñ wonden moeten sijn een salue
mijne zielen Amen Pater noster

O heer ihesu xpe Ic anbede di leg-
ghende inden graue met mirren en
met costeliker saluen gesaluet Ic bid-
de di dat dñ doot moet wesen mñ
leuen Amen Pater noster

O heer ihesu xpe goede herder be-

hoet die rechtuærdige en̄ maect die
sondaers rechtuærdich ontfermt v
ouer alle ghelouighe sielē en̄ wes mi
arme sondaer ghenadich Ame pr nr

O heer ihesu xpe Ick bidde dy doer
die bitterheit dñns lidens datstu le
des om minen wille ander crups en̄
sonderling doe dñn edel siel wtginc
van dinen heplighen lichaem Ont
fermt mijnre sielen in haren wtgāc
Amen Pater noster Aue maria

Hoe ghi te kercken sult gaen

Als ghy te kercken gaen sult o
misse. of om enighen anderen
dienst goods. of oec om predicacie
te horen so suldy v blidelic ende vli
telic daer teghens bereyden **En̄ als**

ghi die clock hoert luyen so suldy in
v seluen segghen. **D**at is een teyken
des groten conincs ic wil hem gaen
zoeken ende anbeden en offeren hem
gout der godliker mynnē. **W**peroec
des deuoten ghebeets. en mirre der
oetmoedigher ghestoruenheit. **W**t
mynnen dā suldy te kercken gaē nē
bi bedwanc want bedwonghē diēst
en is gode niet otfanclic. **E**n daer
suldi met alre herten god aenbeden
want te vergheefs arbeit die mont
als dat herte stom is. **E**n oec met oec
moedigher ghestoruenheyt suldi v
daer tot godwaert keren ende nyet
wt ydelre dwaesheit kykē ende ga
pen wie daer gaet o: wyde daer coet

wat dese of die doet want dat brēc
dicwyl verstroyt heyt lichtuærdic-
heyt of ander onwaerdicheit inden
sinen also coemt dicwyl die doot te
venster in **E**n dan suldi voer v slaen
een teyken des heylighen crups en
setten van v alle wtwendighe beco-
mernissen ende versake oec alle qua-
de ende ydele gedachten en becozin-
ghen dye v van god moghen scyep
of anders in sinen heylighen dienst
moghen hinderen. **A**ls ghi dan in
der kercken coemt soe suldi oetmoe-
delic uederuallen op v knyen. ende
groeten met herten ende m̄z monde
dat heylighe sacrament ende segghē
aldus **W**eest ghegroet alre goet

tierenste heer ihesu xpe vol van gra
rien barmherticheyt is met v ghebe
nedijt moet wesen v bytter passie v
duerbaer bloet ende uwen heylighē
doot ende ghebenedijt moet wesen
dz bloet uwer heyligher wōdē amē
Ende lesen dan v pater noster eens
Ende icker dat heylighe sacrament
niet teghenwoerdich soe suldi ald
legghen gruetende dat crups ons
liet heeren • als ons heylighe vader
franciscus plach te doen **W**y aen
beden dy alre heylichste heer ihesu
xpe hier ende tot alle dinen kercken
die in alle die werelt sijn • ende wy
ghebenedien dy wāttu dpe werelt
verlost hebste doer dy heylige crups

i i

Ende daer na suldi die ghebenedide
moeder der gracen groeten met e
aue maria **E**nde daer nae suldi her
telic met luttel woerdē bidden uwē
heplighen enghel ende lyeuen hey
lighen enghelen ende allen heylighē
ende sonderlynghe den patronē vā
dier kercken **E**nde oec die ghy bi sō
der dient ende wtuercozen hebt dat
si v behoeden wyllen ende bewaren
ende vriendelick voer v bidden ende
voer die gheen daer ghi voer denctte
bidden of daer ghi sculdirh sijt voer
te bidden **E**nde dan suldi op v stekē
gaen ~ **Inden kercken** ~

Oder kerckē wesende suldi v also be
hoedelic ende also oermoedelic van

buten ende van binnen hebben als e
nen armen sondighen behoefstighē
mensche inden oghen sijns almach-
tyghen ende goedertierē gods hem
betaemt te hebben. **V**allende neder
metter hertē totten voeten sijner al-
moghender godheyt segghende al-
dus nyet alleen metten monde mer
oec metter herten ende metten wer-
ken. **O** mijn lieue hemelsche vader
totten voeten uwer hoetheyt leg ic
ghevallen arm sondich mensche. al
mijn roepen ende alle mijn begherē
is ghenade en versmaet lyeue heer
mi arme sondaer nyet. **I**ck leg myn
hoest in uwē scoet. **I**c tusse die roede
Ic biede den hals ic bekenne dat hy

dulēt dulēt wēruē is verboert **O**nt
fancē lyeue heer ghenadichlick dese
clepne penitencie ende betērynghe
dat ic voer mynen groten sōden nu
doen sal nae mynen armen crācken
vermoghen **E**nde op dat ghi dit al
soe veel te oetmoedichliker ende an
dachteliker doen moecht soe dencket
of ghi enen groten coninck swaerli
ken vertoernt hadt en den doot me
nichweruen teghens hem verdient
hadt den welcken ghi oeck niet ont
gaen en mocht **E**nde ghi wel wyft
dat dese coninck soe goedertieren
waer dat hijt v gaern vergheuen en
alte samen ghyt seelden soude const
ghp hem dat oetmoedelick bidden.

Denck hoe diep dat ghi in sijne te-
gheuwerdicheit sout veruotmoedi-
ghen hoe vriendelic dat ghi hem bid-
den sout en smeken wat groter bete-
ringhe ghi hem sout belouen. **S**out
ghy v aldus hebbē voer den ghenen
die alleen v tijtlic leuē mocht nemē
hoe veel oetmoedichliker suldy v dā
hebben in dye tegheuwerdicheyt
des almachtighē gods dye lichaem
ende ziel mach worpen inder hellen
die oec alsoe barmhertich is dat hy
alle menschen in ghenaden ontfan-
ghet dye hem oetmoedelic om gena-
de bidden. **A**lsoe aendachtichlic ende
oetmoedelic suldi dan v penitencie
v ghetiden ende v ander ghebeden
i ij

Sprecken als of ghi god metten scare
der engelen omuanghen daer voer
uwen oghen saghet staen. **E**nde als
ghi enich ghebet tot mariam of tot
enich vande heylighen spreekt suldi
vsoe van buten ende van binnē heb
ben recht of ghi mondeling tegens
hem sprekende waert. **E**nde alsoe
veel suldi verweruen ende vercrigē
van god ende van sinen heylighen
als ghi staende inden staet der gra
dien oetmoedelic tot sijnre eeren en
totter salicheyt der sielen coent be
gheren. **W**ant als Ante iacob seyt.
God dye weder staet den houaerdis
ghen den oetmoedighen geest hy sy
gracie. **N**iet veel en suldi mettē mon

de lesen mer luttel ende dat selue al
tijt deuoteliker ende bet pinen te le
se **E**nde voert suldi altyt metter her
ten bidden voer v seluen voer v vrie
den voer die gheen dye v goet doen
voer v vianden. **E**nde sonderlinghe
voer alle die ghene daer ghi toe ver
bonde sijt diet ghy beloest hebt diet
v ghebeden hebben ende die voer v
bidden **E**nde oec voer alle gheloui
ghe sielen ende sonderlinge dyet op
v betrouwen ende daert v of gheco
men is daer ghy daghelick of leeft
daer si bi auentuer nu pine om lyde
als voer v ouders ende voer v vrien
den **E**nde voer desen alte samen sul
dy alle daghe een sonderlinghe de=

moet ghebet storten ten waer dz gy
voer enighen vā enighen desen wat
sonderlings wout doe **E**nde oec sul
di v altijt pinen te bescrepen niet al
leen wtwendich mer oec inwendich
v grote menichuoudighe sonden en
al wist ghi dzse v god vergheue had
de nochtansen suldi se v seluen ny
mermeer vergheuen mer altoes in v
seluen pinighen ende bescrepen **E**n
want des nyemant seker en is dat
hem syn sonden syn vergheuen **v**
soe suldi altoes hopen ende oec son
der vrese daer of niet wesen als ghe
screuen staet van verghiffenis syn
re sonden en sal nyemant wesen so
der vrese **E**n oec suldi bescrepen en

beclaghen althijt veygen ōuolmaert
heyt ende uwen crancken voertgāc
inden doechden . en bidden god om
gracie en maken dicwyl eē goet op-
set in alre volmaectheyt voert te ga
en ende pynē alle daghe wat te late
daer ghi ghebreckelic in sijt ende eē
puncthjn voer v te nemen daer ghy
god in behaghen moecht En bescrei
en oec dz leet dat god ghesciet ouer-
mits den sondē alle dpe werelt doer

Hoe ghi te biechten sult gaen

Als ghi te biechten wilt gaē sul
di eerst bi v seluen gaen dencken een
wyl tijts te voeren . hoe dat ghy v
tint dat ghy lest te biechten waert
ghehadt hebt In woerdē In werckē

ende in ghedachten teghens god te
ghens uwen euen kerstē ende teghens
v selfs zielen salicheit **I**nder kerckē
binnen den huse opter straten optē
bedde slapende gaende opstaēde **A**n
der tafelen in eten in drinckē **I**n die
heylighe daghen te vieren die vastē
daghen te vasten op wat plaetsē dz
ghi daghelix ghewandert hebt w
psonen dat ghy verkeert hebt wat
wercken of wat neringhen dat ghi
ghedaen hebt hoe dat ghi v daer in
ghehadt hebt **O**nderzoekende v sel
uē of ghi teghens dē ghebodē goods
pet ghedaen hebt of teghens den sa
cramenten der heyligher kercken te
ghens die werckē der otferrmhertic

heit of inden leuē dootlikē sonden.
v pet ontgaen hebt of in enighen ā-
deren sonden die zeer te veel waren
te scriuen wāttet een afgront is vā
deser materien te scriuen. **E**n pynen
v die te bescrepen wt bitteren berou
uwes herten elc bi sonder alsoe veer
alst v moghelic is want nae groot-
heit swaerheiten menichuoudicheit
der sonden moet dz berou groot en
menichuoudich en bitter wese. **N**iet
al daer om dat ghy die helle soe dic-
ke verdient hebt. of dat ewighe le-
uen daer mede verboert hebt. mer
om dat ghi met dien leeliken sōden
uwen hemelschen vader unwen scēp-
per unwen verlosser. soe grotelic soe

swaerlic soe menichuoudichlick ver
toernt hebt **E**nde niet alleen en sul
di berou hebben van dat quaet dat
ghi ghedaen hebt mer oec vā al dat
goet dat ghi versuunt hebt en van
die gracen die ghy vergheten hebt.
En oec van al dat quaet dat ander
luden bi oerzaken vā v ghedaen heb
bē wat goet dz si bi v versuunt heb
ben ende vander gracen dye si ouer
mits v afterghelaten hebben **E**nde
maken dā een opset dat gheheelikē
oetmoedeliken ende hertelikē elc bi
sonder te biechten **W**esende oec be
rept den priester goet besceyt te doe
op allen punten daer hy v op vragē
moet settende v seluen gheheeliken

ende oetmoedeliken in sinen handē
om te ontfanghen en volcomelic te
doen alle die penitencie cleyn en gro-
et die hi v setten sal metter ontferm-
herticheyt goods ende nae wtwy-
singhe uwer ghebreken

Te als voerseit is so moet die biech-
te voerdachtich wese wāt die duer-
dachticheyt mocht soe groet wesen
dat die biechte niet doeghen en sou-
de. **H**i moet oec ondersceyden wesen
en besceyden alsulcken biecht uader
te kiezen die wel macht heeft v te ab-
solueren ende dye hem oec wel ver-
staet wat hi binden sal of ontbindē.
Besceidelic moet ghi elke sōde bi sō-
der seggen elke nae hoerre grote **H**i

moet oec gheheel wesen ende niet ge
deelt segghende voer enen priester
al dat ghi weet want laet ghy alsoe
veel als een sonde onghebiecht . soe
verderdi v biecht **H**ebdi daer ghe
brekelic in geweest soe suldi v biech
te verhalen nae dien dat v dye priest
ter raden sal. **D**ie omghelegghenhe
den die dye sonden verlichten suldy
swighen ten waer dat die biechtua
der daer merkelic in ghesandalize
ert waer of dat hise v vzaechde .

Daer dye sonden mede beswaert
worden die suldi segghen Ten eerl
ten of een priester of een gheestelick
gheoerdent man of wijf gheweest
is of niet . Ten anderen oft op een

heylighe plaetse of inder kercken of
op een kerchof of in een cloester ghe
schiet is of niet Ten derden oft een
gheecht persoen is gheweest of een
maecht of een ghemeen wijf of een
onghebonden persoen Ten vierden
oft wetende of onwetende gheschiet
is. Ten vyften oft op een heylighe
tijt gheschiet is. als in die vastē ende
besloten tiden. op heylighe daghen
of niet. Ten sessten of een kint een
longhelinc of anders Ten seuenden
of si edel of onedel vzi of eighen kerl
ten of heyden Ten achten hoe dick
ende menichweruen. Ten neghen
den hoe langhe of hoe cort dat hi in
den sonden ghebleuen is. **¶** Ende

hoe dicke dat hy wel eer daer of ghe
biecht heeft • ende daer of verlost is
gheweest. Ten tyenden hoe veel of
hoe luttel dat hi daer in gheconsen
tiert heeft ende of yemant quaeter
empel bi hem ghenomen heeft ende
die sondē vā hem gheleert heeft. Tē
elften weer van vresen vā armoede
wt tranckheit of wt dronckenscap
Ten twaleftē hoe veel dat hi teges
der temptacien gheuochten heeft of
dat hy hem seluen bekoert heeft en
een oerzaeck te sondyghen gheghe
uen heeft. Oeck sal een yeghelic sinē
staet te kennen gheuen • want hoe
dat die staet hogher is • hoe dat oye
val swaerre is. Oye sijn naer stich.

heyt daer toe niet en doelt om lijn son-
den aldus besceydeliken te segghen
ende lieuer heeft nyet te weten dan
te weten dies biechte en doeck niet
ende ic rade hem weder om gheheer-
liken te verbiechten *¶ ¶*

Voert suldi v wachten voer dese
nauolghende tien punten. Ten eer-
sten dat ghy nyemants sonden en
biecht dan v selfs sonden ten waer
dat ghy v selfs sonden anders nyet
claerlic biechten en mocht als die son-
de met vader zuster moeder broeder
v man v kynt of dier ghelyck ghesci-
et is: Oec en suldi die sonde op god
of op dye natuer. of op die loep der
planeten niet legghen Ghi en moet

h i

v seluen oeck nyet ontsculdighen.
mer als v die priester verspreect soe
suldi oetmoedelic legghen. **L**ieue va-
der het is mijn scult ic wil my gaer-
ne beteren. bidt gode voer my dat
hi my gracie gheue. **G**hi en moet in
uwer biechten oeck niet lieghen seg-
ghende myn ofte meer dan ghy ghe-
daen hebt. **G**hi en moet oeck soe lan-
ghe v biechte niet vertrecken tot dā
ghy sieck sijt ende ghi anxt hebt te
steruen want alsulcke biechte coemt
dicwyl meer wt vresen dā wt myn-
nen. **V** **G**hy en sult oeck soe langhe
niet beiden tot dat ghi steruē moet
want het is te duchten. datter van
dusent nau een dan warachtighe

biechte en spreect. **G**hi en sult oeck
niet te biechten gaen om vā den mē-
schen daer af gheprezen te wesen.
ende om dat si meenen moghen dat
ghi deuoet en heyligh sijt. **G**hy en
moet oeck v seluen inder biechte n-
prezen vertellen de daer v goede wer-
ken. mer v sonden suldi daer alleen
beleyen. **G**hi en moet oec niet after-
waert houwen mer cleyn en groot
al daer v consciencie of wzoecht dat
suldi biechten. **H**ebdi an enighen pū-
ten twiuel oft sonde is of niet. soe
suldiht vraghen. segghende. **H**eer
of alsulcken dinck gheboerde wa-
ert oeck sonde. **B**eyt hy dan **J**ae.
soe kent v dan daer in sculdich. **J**et

dat ghijt nyet en weet of ghijt ghe-
daen hebt of nyet loe suldyt oeck in
twiuel biechten. **G**hi moet oec enen
vasten hoep hebben der ghenaden an-
ders en is v die biechte niet pfitelic.
Ghy en sult oec gheen langhe reden
inder biechten vertellen dye der bi-
echten niet aen en gaet op dattet de
priester nyet en verdriet. **G**hi sult
willichlic te biechten gaen ende wt-
mynnen nyet by bedwanc. **G**hi sult
v oeck uwer sonden scamen. ende
hoe dat ghy v meer scaemt hoe be-
ter want die scaemte is een groot de-
el der penitencien. **H**oe zeer en sul-
dy v niet scamen dat ghi v scaemten
nyet afterlaet of bedecket. dattet

die priester niet en verstaet want da
en doech v biechte niet **O**eck suldi v
biecht myt tranen spreken of ghy
moecht **O**ec soe en moet ghi v biech
te niet vertrecken van daghe tot da
ghe mer haestelic als ghi v met eni
ghen dootliken sonden belmettet
vindet suldi v pinen te biechten **E**n
dz al daer om want ghi ymmer ster
uen moet ende die vze des doots . v
onzeker is **E**nde op dat die sonde o
uermits hoerre swaerheyt v tot an
deren ende tot meerre sonden nyet
en trect ende ghy dan van god altyt
verder verureemt wort ende qua
liker v ten lesten coent bekeeren en
de oeck op dat ghyt nyet en vergeet
k ij

want die dickwyl rekennighe doet
die heeft ten lesten te bet te rekenen
ende oec soe blijft een mensche te bet
inder vresen goods. Ende al ist dat
ghi niet meer dā eens des iaers scul
dich en sijt te biechten nochtans om
dese voerlepde saken suldy dicwyl
biechten Ende ymmer soe moet ghi
biechten als ghi ten heylighen sacra
ment gaen Als ghi sieck sijt Als ghi
verre pelgrimagie of ouer zee of tē
stride gaen sult in perikel van uwē
lyue Ende oeck alsoe dicke alst v cō
sciencie tughet. dattet uwer sielen
noot is. Ende oeck waert dat ghy
des biscops of des pæus macht be
hoelde. en ghi by alsulcken priester

quaem die vā allulcken sake macht
hadde te absolveren soe moeti vus
biechten wāt ghys niet seker en sijt
dat ghi allulcke macht in naecomē-
den tijden sult crighen. **I**st dat v dye
priester yet vraghet ende ghy daer
trouwelic op antwoort dat v daer
of voer staet soe ist ghenoech gheseit
Mer en soudijt selue nyet segghen
dat ghi wel weet hie en vzaechdet v
soe en ist v niet ghenoech. **A**lle dese
voerscreuen punten moet ghi naer-
telick voer oghen hebben. ende hier
nae v inder biechten regieren. **A**ls
ghi aldus wel voerdacht sijt soe sul-
di oetmoedelic gaen met neder ghe-
laghen hoefde en knyelen voer den

preſter neder ende vragen oetmoe
delic **L**ieue vader wilt ghi my biecht
hoꝛē om goods wil **E**n hi antwoert
Ja ic **S**oe laet voer v een teyke des
heylighen crups legghēde **I**ndē naē
des vaders ende des soens ende des
heylighen gheest **A**men **B**enedicite
Dominus Dan segt aldus **H**

Te armē sondighe mensche ick coem
te ghenade gode van hemelryck ma
rie sijne ghebenedider moeder allē
goods heylighen ende v lieue vader
sittende inder stat goods ende ic ge
ue my sculdich dat ic veel goets ver
suunt heb ende veel quats ghedaen
heb **I**n desen naeuolghenden pun
ten en mach hem nyemāt te volen

in besculdighen • ende hier tusschen
moerchdi elck ghebzet by sonder seg
ghen als ghi v ouerdaht hebt **E**nde
daer ghy v niet merkelic ghebrecke
lic in en vint dat suldi aldus int ghe
meen segghen als hier na ghescreuē
staet ende wesen daer mede te vree
den. **I**nden eersten ende bouen al
gheef ic my sculdich lieue vader dat
ick mynen heer mynen god niet ghe
mynt en heb wt al mijnre hertē wt
al mijnre crachten ende wt al mijn
re zielen ende dat ick altyt nae my
nen crancken vermoeghen daer toe
nyet ghearbeyt en hebbe als sijn o
uerdraghende mynne van my wel
eylschet ende mijnre zielen salicheyt

profiteliken waer **E**nde dat ick hē
niet gheloest noch ghedanc en heb
van alle sinen ghiften ende gauē tijt
liken ende gheesteliken. als ick wel
sculdich ben te doen en dat ic die nē
ghebruyct en hebbe tot sijnre eeren
ende tot mijnre zielen salicheyt mer
leyder dicwyl in sonden misbruyct
heb. **E**nde sonderling gheef ick my
herteliken sculdich dat ic sijnre ont
fermherticheit o'danchbaer gheweest
ben dat hi mi soe dicwyl ende so me
nichweruen wt soe groten sonden
verlost heeft. ende nu weder om in
den seluen sonden of in anderen. of
in meerre sonden gheuallen ben **W**
Ende oeck gheef ick mi seer sculdich

dat ic mijn cleyn penitencie die my
voer soe veel groter sondē gheset is
met assulcken berou der sondē noch
met assulcken opset der beteringhe-
noch oec met assulcker bitterheyt als
die sonden wel met ghenoechten ge-
sciet sijn nyet betaelt en heb als ick
wel sculdich waer te doen mer leydi-
die ouermits den sonden dye ic sint
ghedaen heb onvuchtbaer ende on-
profitelic mijnre sielen gemaect heb
Voert gheue ick mi sculdich dat ick
dye bitter passie ende pijn ons liefs
heren ihesu xpi soe hertelic ende me-
delidelic niet ouerghedacht en heb-
niet bescreit en heb hem daer of niet
danckbaer gheweest en ben noch my

seluen soe daer in niet gheoefent en
heb als ic sculdich ben te doen. ende
dat is my leet **E**nde dat ic dat heyl-
lighe sacrament des outaers met al
sulcker eerwaerdicheit niet aen ghe-
lien en heb ende soe deuotelick nyet
aen ghebeedt en heb als ic wel scul-
dich waer te doen **H**ier in synre god-
liker teghenwoerdicheyt ende ouer
al in sinen godliken dienst dickwyl
met verstrop der hertē geweest heb.
Syn heylighe godlike inspreken nē
waer ghenomen en heb. daer nae
my nyet ghephint en heb te leuen.
mer leyder dick ende menichwer-
uen met mynen bosen wylle weder
staen heb **D**en edelen tijt dpe my

god verleent heeft penitencie te doe
in penitencien en in anderen goede
wercken niet ouer gebacht en heb-
Her dicwyl e dwaesheit in ydelheit
in waellusticheit myns leuen ende
in anderen sonden qualiken verlore
heb **A**lle dien tyt reken ic ten minste
qualiken verlozen die ghi buten den
staet van gracen in dootliken sode
verlozen hebt of gheleeft hebt. **O**ec
soe gheef ic my sculdich dat ic dat le-
et ende dat onrecht dat mynen he-
melschen vader den onnoselen on-
sculdighen god ghesciet is van aen-
beghin der werelt ende noch daghe-
licx ghesciet van my leyder ende van
veel sondighen menschen nyet be-

scryft en heb **N**och oec dat ic hadde
moghen hinderen ende beteren nae
mynen armen vermoghen nyet ghe
betert noch ghehindert en heb mer
dicker daer om ghelachen heb **N**och
oec gheen hertelic medelyden myt
hem ghehadt en heb . dat sijn heyl-
ghe costelike bloet aen soe menighē
mensche verlozen sal bliuen . **E**nde
voert soe gheef ick my sculdich dat
ic mynen euen kersten niet ghemint
en heb als my seluen . ende dat ick
mijn beste daer toe nyet ghedaen en
hebbe . **H**em totter seluer salicheyt
te brengen daer ick gaerne toe co-
men soude . **E**nde hem in sijnre ghe-
esteliker ende tyteliker noot nyet by

ghestaen en heb noch hem soe behul
pelick gheweest en heb. **A**ls dat dye
broederliker mynē wel eyschet mer
dickwyl quaet exempel ghegheuen
heb ende voer die sondighe mensche
ende voer dyz arme zielen die int ve
gheuer legghen nyet trouwelick
ghebeden hebbe. **A**ls ick wel scul
dich ende verbonden ben daer voer
te bidden. **V**oert gheef ick my scul
dich dat ic dye goede vermaninghe
myns heplighen enghels ende oeck
myns biechtuaders nyet te wercke
gheset en heb. **A**nder sonden daer
ghi v by sonder in ontgaen hebt sul
di oec by sonder biechten. **E**nde om
dyt te bet te doen suldy v auontijts

alcht ouerdencken hoe gi dien dach
ouer ghebzacht hebt ende ppenen v.
v sonden naerstelic te onthouden o
alloe gheringhe te biechten als ghy
moecht **A**ls ghi dā al ghebicht hebt
suldy aldus v biechte bebesluten en
segghen **V**. In desen sonde ende in
allen anderen sonden daer my god
sculdich in kent. of dye duuel inden
daghe des oerdels of woeghen
mocht synse dootlick of daghelick.
hoe dat icse ghedaen hebbe met ghe
dachten met woerden of met werc
ken. si syn my alle leet ende ic gheef
my daer sculdich in ende ic begheer
om goods wil penitencie ende ab
solucie ick wyl my gaerne beteren.

Ende als ghi absoluteert sijt so segt
vader god si v loen bidt voer mi om
goode wil **vander penitencien**

Als die ewighe waerheyt cristus
ihesus betuycht soe behoeuen
wy al penitencie te doen wie wi sijn
cleyn ende groot ionc ende out wāt
hi selue seyt **T**en si dat ghi peniten-
cie doet alte samen suldi vergaen.
Cortelick gheseyt wy moeten peni-
tencie doen. sullen wy ymermeer
ten ewighen leuen comen **W**āt als
sinte augustijn seyt **A**lle sonden sijn
si cleyn of groot. si en moghen on-
ghespinit niet bliuen **O**f si metē
hier met warachtigher penitencien
afghedaen worden. **O**f int veghe-

uier ist dat wy hier te luttel doen.
soe moeten wi dat daer volbrenght
Of inder ewigher hellen. ist dat wi
hier niet en doen. **k**pest nu ende de
elt wat ghy kpest dat sal v gheghe-
uen worden. **H**ynen raet is dat wy
ons hier pynen penitencie te doen
alloe veel als wy moghen want al-
le dye penitencie dye wy hier doen
moghen en is niet te rekenen bide-
pynen des veyghuiers. of der ewy-
gher hellen. **N**u mochte
yemant vraghen. wat is warach-
tighe penitencie. **W**arachtighe pe-
nitencie is. dat hem een mensche ab-
stineer van dyngken dye hem wel
betamelic ende behoerliken waren

te doen als hi van ontameliken en-
de onbehoerliken verlaten vergif-
fenis ende ghenade van god beghe-
ert. **Exempel.** Goede gheestelike
menschen die hoer leuen in warach-
tigher penitencien begheren te ver-
sitten om ghenade van gode volco-
melic te vercrighen. dyē sijn dicwyl
sonder vleysch. als si wel vleysch
mochten eten. si vasten als si wel
eten mochten. sy waken als sy wel
slapen mochten sy swyghen als sy
wel spreken mochten ende veel ghe-
noechten ontreckē si hem seluē die si
wel hebbē mochten. Sy gaē versma-
delic geleet ende si breken hoer ey-

ghen wille • ende doen eens anders
wille • Ende waer om doen si dyt
want si god vertoernt hebben • **I**n
die wellust hoers vleysches te volge
hoer vasten dicwyl ghebroken heb
ben te langhe gheslapen hebben dic
wyl te veele ghelproken hebbē ho
ren eyghen wille teghens god ende
sijn gheboden ghevolghet hebben
houerdye inden cleederen bedzeuen
hebben ende dier ghelijc **A**ld⁹ moet
men contrarie met cōtrari ghenese
Iae dat meer is • sal dye penitencie
volcomen ende warachtich wesen
soe moet die pijn teghens der sondē
ghemeten ende gheweghen wesen
want nae dien dat dye sondē groot

menichuoudich • ghenoechlick ende
langdurich sijn gheweest • **D**aer nae
soe moet oeck dpe penitencie groot
menichuoudich bytter ende langdu-
rich sijn • **E**nde alsoe als gheen me-
decijn soe crachtich noch soe goet en
is dat si alle siecken kan ghenesen •
mer elcke siecke hoer eyghen mede-
cijn behoeft alsoe moet oeck elcke sō-
de hoer sondelinghe penitencie heb-
ben • **M**yt te recht en wort houer-
dpe met aelmalen ghebetert • noch
hat ende nijt met ghebeden • ghie-
richeyt myt vasten • **O**nsuerheyt
myt waken • **M**er houer dpe wort
te recht ghebetert met oetmoedic-
heyt • ghiericheyt met mildicheyt

der aelwissen onsuuerheyt met cal-
tūnghe des lichaems. **A**ls met wol-
len te gaen ende dier ghelijc gulfic-
heyt met vasten alterclap met we-
der roepen en met deuoten ghebede
nūgheyt ouermits mēnen en gaern
om goods willen te verghenuen on-
rechtuaerdicheyt ouermits weder-
keringhe des onrecht goets ende al-
soe voert. **E**nde waert als crisosto-
mus seyt dat een mensch dyt aldus
nē doen en mochte soe ontfanct dye
goedertieren god gaern wat peni-
tencie of oeck hoe cleyen datse is dye
een mēsche doet na raet sijns biecht-
uaders. **E**nde en mach hy gheen pe-
nitencie doen soe is dye goede wille

ghenoech **O**ch leyder aldus en doen
si niet dye hoer quade onrechtuaer-
dighe neringhe niet laten en willen
dye hat ende nijt in hoerre herten
draghen of dye den ghenen nyet en
voldoen dien si misdaen hebben . of
die nyet vergheuen en willen dz hē
misdaen is of die van die een sonde
penitencie doen ende dye ander son-
de niet en laten . **D**it is altesamen
vallsche ende onuruchtbaer peniten-
cie Als Innocencius seyt.

64

A. 977452

C. 2753^a

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm